

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

<<ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ>>

ΜΑΡΚΟ ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ

A.M.334

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΚΑΜΠΕΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

Στους γονείς μου

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια κα. Κωνσταντίνα Καμπέλη κυρίως για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, και για την υπομονή που έκανε κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πτυχιακής εργασίας. Όπως επίσης και για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση της, για την επίλυση διάφορων θεμάτων.

Επίσης θα ήθελα να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στους γονείς μου, οι οποίοι στήριξαν τις σπουδές μου με διάφορους τρόπους, φροντίζοντας για την καλύτερη δυνατή μόρφωση μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστήσω θα ήθελα να αποδώσω σε όλους τους καθηγητές του τμήματός μου, για τη στήριξη τους, όλα αυτά τα χρόνια, που ήταν δίπλα μου όποτε χρειάστηκα τη βοήθεια τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	7
ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΓΕΝΙΚΑ	7
1.1 Έννοια και αντικείμενο	7
1.2 Νομική θεμελίωση και συνέπειες παραβάσεώς του	8
1.3 Εξαιρέσεις από το ειδικό τραπεζικό απόρρητο.....	10
1.4 Έκταση της άρσης του απορρήτου.....	11
1.5 Περαιτέρω οριοθέτηση του τραπεζικού απορρήτου	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	19
Η ΠΑΡΟΧΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ	19
2.1 Γενικά.....	19
2.2 Υποχρέωση για την παροχή τους.....	19
2.3 Δικαίωμα στην παροχή τους.....	21
2.4 Η Ευθύνη της Τράπεζας	22
2.5 Η παροχή πληροφοριών ως μέσο κατά της φοροδιαφυγής.....	24
2.6 Συμβάσεις “Έξουσιοδοτημένου Διαμεσολαβητή” (Qualified Intermediary)/ Υποχρέωση Παροχής Πληροφοριών στο IRS.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	29
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΟΥ ΙΣΧΥΕΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ Ν.2915/2001	29
3.1 Γενικά.....	29
3.2 Η διαδικασία κατάσχεσης στα χέρια τρίτου γενικά.....	32
3.3 Η επιβολή της κατασχέσεως στα χέρια Τράπεζας ως τρίτης.....	33
3.4 Η διαδικασία έπειτα από την υποβολή της θετικής δήλωσης εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος (άρθρα 87-89,91 και 93 του ν.δ. του 1923.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	49
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ	49

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια πολύς λόγος γίνεται για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ευαίσθητα και μη, καθώς και για την προστασία του ατόμου από την αδικαιολόγητη χρήση και επεξεργασία τους. Η προσωπική ελευθερία του ατόμου και η περιφρούρησή της ήταν εκείνη που γέννησε την ανάγκη για προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, δημιουργήθηκε η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Τραπεζικό απόρρητο).

Η ακόλουθη πτυχιική εργασία έχει εντυφήσει στο θέμα αυτό το οποίο απασχολεί τόσο τις τράπεζες όσο και τους πελάτες αυτών. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στην εφαρμογή των οδηγιών της Αρχής που αφορά στις τραπεζικές συναλλαγές.

Αρχικά πρόκειται να αναλυθεί η εννοιολογική σημασία της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, καθώς και η νομική θεμελίωση των κανόνων που τη θεσπίζουν. Στη συνέχεια γίνεται εκτενής αναφορά στο ρόλο και τη σημασία της παροχής τραπεζικών πληροφοριών καθώς αν μη τι άλλο αποτελεί και μέσο κατά της φοροδιαφυγής. Επιπλέον δε θα μπορούσε να παραληφθεί η αναγωγή στο καθεστώς, το οποίο ισχύει για τη κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων.

Τέλος εξετάζεται η εφαρμογή του από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, καθώς στις μέρες μας τουλάχιστον για την Ευρωπαϊκή επικαιρότητα το Τραπεζικό απόρρητο αποτελεί φλέγον ζήτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΓΕΝΙΚΑ

1.1 Έννοια και αντικείμενο

Ως τραπεζικό απόρρητο εννοείται η υποχρέωση που έχει η τράπεζα απέναντι στον πελάτη της να σιωπά για τις προσωπικές και οικονομικές υποθέσεις του, που γίνονται γνωστές σ' αυτήν από την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητάς της.

Η τράπεζα έχει την υποχρέωση να μένει πιστή προς τον πελάτη της και για κανένα λόγο να μην γνωστοποιεί προσωπικά και οικονομικά θέματα που τον αφορούν. Για οποιοδήποτε λόγο και σκοπό που η τράπεζα πρέπει να γνωστοποιήσει θέματα που αφορούν τον πελάτη της πρέπει να τον ενημερώσει και με δική του και μόνο έγκριση να δημοσιευτούν. Μεταξύ της τράπεζας και στο πελάτη πρέπει να υπάρχει σχέση εμπιστοσύνης. Η τράπεζα έχει υποχρέωση απέναντι στο πελάτη όπως προαναφέραμε να τηρεί απόρρητα τα προσωπικά του δεδομένα. Ο πελάτης μπορεί και έχει το δικαίωμα αν η τράπεζα δεν τον προστατέψει να ασκήσει άρση προσβολής και να ζητήσει αποζημίωση για ικανοποίηση ηθικής του βλάβης και λήψη ασφαλιστικών μέτρων.

Αντικείμενο του τραπεζικού απορρήτου είναι όλα εκείνα τα πραγματικά περιστατικά, που ο πελάτης επιθυμεί να κρατηθούν μυστικά.

Για τον προσδιορισμό τους λαμβάνεται καταρχήν υπόψη η πραγματική βούληση του πελάτη, έστω κι αν φαίνεται υπερβολική ή, όταν αυτή δε γίνεται αντιληπτή, αναζητείται η εικαζόμενη βούληση του ή επικουρικά το αντικειμενικό συμφέρον του πελάτη. Σε περίπτωση αμφιβολίας στην υποχρέωση τήρησης του απορρήτου υπάγονται όλα τα περιστατικά, που πληροφορείται η τράπεζα από τη σχέση της με το πελάτη κατά το προσυμβατικό, συμβατικό ή ακόμα και το μετασυμβατικό στάδιο, μέχρι του οποίου εκτείνεται και η αντίστοιχη υποχρέωση

της. Ακόμα και αξιολογικές κρίσεις, που στηρίζονται σε τέτοια περιστατικά, που ο πελάτης έχει αντικειμενικό συμφέρον να μην ανακοινωθούν σε συγκεκριμένο τρίτο, υπάγονται στο τραπεζικό απόρρητο.¹

1.2 Νομική θεμελίωση και συνέπειες παραβάσεώς του

Γενικό απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου είναι απόρροια της σχέσεως εμπιστοσύνης μεταξύ πελάτη και τράπεζας, όπως αυτή θεμελιώνεται στις αρχές της καλής πίστεως και τα συναλλακτικά ήθη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 197-198 και 288 Α Κ. Έτσι υφίσταται ανεξάρτητα από οποιαδήποτε σχετική συμφωνία των μερών και επί παραβάσεώς της δημιουργείται αντίστοιχα υποχρέωση της τράπεζας για αποζημίωση του πελάτη ή επέρχονται οι συνέπειες της πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής. Επίσης, επειδή το απόρρητο γενικά αποτελεί στοιχείο της προσωπικότητας², προστατεύεται από τη διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ όπου: *Οποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητα του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον*³. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Από πλευράς ποινικού δικαίου το τραπεζικό απόρρητο προστατεύεται γενικά από τη διάταξη του άρθρου 371 Π Κ, που καθιστά αξιόποινη την παραβίαση του καθήκοντος επαγγελματικής εχεμύθειας από πρόσωπα στα οποία διαπιστώνεται συνήθως εξαιτίας του επαγγέλματος ή της ιδιότητάς τους ιδιωτικά απόρρητα .

¹Ψυχομάνης Σπ. Τραπεζικό Δίκαιο,σελ.195 Θεσσαλονίκη 2001

²Βλ.ΑΠ 60/69, ΝοΒ 17,562-Πρ.Θες 2964/56,ΕΕΝ 24, 416

³Ι.Καρακατσάνης, στο Γεωργιάδη-Σταθόπουλο ΑΚ: άρθρο 57,αρ. 8 και 16 επ.-Βλ.Δ.Κουτσούκη οπ. σελ. 49

Ειδικό απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων

Η Ελληνική νομοθεσία προκειμένου να εξασφαλίσει την ανάγκη των ατόμων να νιώθουν ότι, από τη μια δεν παραβιάζονται τα προσωπικά τους δεδομένα και από την άλλη να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, τα οποία παρέχοντας εγγυήσεις απόλυτης εχεμύθειας θα κατάφερναν να προσελκύσουν μεγαλύτερο αριθμό καταθέσεων, προέβησαν, με την έκδοση του ν.δ.1059/1971,στη θέσπιση του λεγόμενου <<ειδικού⁴ τραπεζικού απορρήτου>>, του απορρήτου, δηλαδή, των καταθέσεων⁵ σε πιστωτικά ιδρύματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν.δ.1059/1971(όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 10 του Ν.1858/1989 και ισχύει σήμερα) οι κάθε μορφής καταθέσεις⁶ σε Ελληνικές τράπεζες αλλά και σε αλλοδαπές που τηρούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα⁷έχουν απόρρητο χαρακτήρα. Το απόρρητο όμως αυτό αίρεται ενώπιον της Τράπεζας της Ελλάδος κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της που σχετίζονται με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος καθώς και με την εφαρμογή κανόνων, νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών.

Με την καθιέρωση του άρθρου 1 του ν.δ.1059/1971 αναγνωρίστηκε νομοθετικά, το τραπεζικό απόρρητο πλην όμως σε περιορισμένη μορφή καθώς γινόταν αναφορά μόνο στις τραπεζικές καταθέσεις ενώ οι υπόλοιπες τραπεζικές εργασίες συνέχισαν να καλύπτονται και να προστατεύονται από το γενικό καθήκον εχεμύθειας, το <<γενικό τραπεζικό απόρρητο>>

⁴Βλ.σχετικά Σπ.Ψυχομάνη,ΔΕΕ8 (2002),σελ. 473επ.

⁵Βλ.αναλυτικά Ι.Μπρίνια, ΝοΒ 21 (1973) σελ.1051

⁶Ολ ΑΠ. 1225/1975, ΝοΒ 24,σελ.189. Εφ.Πειρ.534/1987 Ελλ Δνη 1988. 368

⁷Βλ.αναλυτικά Αν.Ταμαμίδη ,Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το άρθρο 24 του ν.2915/2001,2005, σελ.41 επ

Επιπλέον, το άρθρο 9 του νόμου 2251/1994 (όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 3587/2007 που αφορά στη διαφήμιση), αλλά και τα νεοεισαχθέντα με το νόμο 3587/2007 άρθρα 9α και 9θ, απαγορεύουν τις αθέμιτες παραπλανητικές πράξεις ή παραλείψεις της Τράπεζας, νοούμενης εν προκειμένω ως προμηθευτή, τόσο πριν και κατά τη διάρκεια της εμπορικής συναλλαγής, όσο και μετά από αυτή (άρθ. 9γ). Κατ' αυτόν τον τρόπο, απαγορεύεται η απόκρυψη ουσιωδών πληροφοριών και η παροχή τους κατά τρόπο ασαφή, ακατάληπτο και διφορούμενο, καθώς και η παροχή εσφαλμένων πληροφοριών που δημιουργούν σύγχυση στον πελάτη και τον οδηγούν ή ενδέχεται να τον οδηγήσουν στο να λάβει την απόφαση για την σύναψη μιας σύμβασης, την οποία διαφορετικά δεν θα ελάμβανε.

1.3 Εξαιρέσεις από το ειδικό τραπεζικό απόρρητο

Όπως προαναφέρθηκε, άρση του τραπεζικού απορρήτου προβλέπεται από το άρθρο 1 ν. δ. 1059/1971 όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 10 του ν.1858/1989 ενώπιον της τράπεζας της Ελλάδος κατά τη διενέργεια ελέγχου επί των πιστωτικών ιδρυμάτων για την ομοιόμορφη τήρηση των νομισμάτων, συναλλαγματικών και πιστωτικών κανόνων που επιβάλλονται από το ελληνικό δίκαιο.

Επιπλέον, εξαίρεση στον κανόνα του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων τέθηκε και με το άρθρο 3 του ν. δ 1059/1971 όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 27 παρ.1 του ν.1868/1989, ΦΕΚ Α' 230 όπου ορίζεται ότι επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις καταθέσεις που καλύπτονται από το απόρρητο μόνο έπειτα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση δικαστηρίου της χώρας και υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές πληροφορίες κρίθηκαν από αυτή απολύτως απαραίτητες για την ανίχνευση και κολασμό αξιόποινων πράξεων.

Συνεπώς, ήδη με το ν. δ. 1059/1971 καθιερώνονται δύο περιπτώσεις άρσης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων. Η απαρίθμηση όμως αυτή είναι ενδεικτική καθώς άρση του ειδικού απορρήτου προβλέπεται, σήμερα, στην ελληνική έννομη τάξη από πληθώρα διατάξεων.

⁸NoB 43 (1995),σελ.41επ.

1.4 Έκταση της άρσης του απορρήτου

Η άρση του απορρήτου που εισήχθη με το άρθρο 24 του ν. 2915, είναι περιοριστική⁹ τόσο ως προς τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν προκειμένου να υπαχθούν στις ευνοϊκές ρυθμίσεις της διάταξης αυτής, όσο και ως προς το κατασχόμενο αντικείμενο.

A) Ως προς το υποκείμενο

Ειδικότερα, ορίζεται ότι η ισχύς της συγκεκριμένης διάταξης εκτείνεται αποκλειστικά έναντι του δανειστή που έχει αποδεδειγμένα δικαίωμα να επιβάλλει κατάσχεση εις βάρος της περιουσίας του οφειλέτη του – δικαιούχου της κατάθεσης. Μόνο δηλαδή έναντι του δανειστή που διαθέτει κάποιον από τους εκτελεστούς τίτλους που απαριθμούνται στο άρθρο 904 1 ΚΠολΔ.

Οι εκτελεστοί τίτλοι του άρθρου 904 ΚΠολΔ είναι:

- α)** Οι τελεσίδικες αποφάσεις και οι αποφάσεις κάθε ελληνικού δικαστηρίου που κηρύχθηκαν προσωρινά εκτελεστές
- β)** Οι διαιτητικές αποφάσεις.
- γ)** Τα πρακτικά ελληνικών δικαστηρίων που περιέχουν συμβιβασμό ή προσδιορισμό δικαστικών εξόδων.
- δ)** Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα, μόνον όμως όταν η απαίτηση που πηγάζει από αυτά είναι βέβαιη και εκκαθαρισμένη.
- ε)** Οι διαταγές πληρωμής, τις οποίες εκδίδουν Έλληνες Δικαστές.
- στ)** Οι αλλοδαποί τίτλοι που κηρύχθηκαν εκτελεστοί στη χώρα μας.
- ζ)** Οι διαταγές και πράξεις που αναγνωρίζονται από το νόμο ως τίτλοι εκτελεστοί

⁹Ετσι και η ΜονΠρ.Θες. 20409/2005, ΝΟΜΟΣ

Το ερώτημα που απασχόλησε στην πράξη θεωρία και νομολογία ήταν αν ο δανειστής ο οποίος έχει τίτλο εκτελεστό οπότε και αποδεικνύει ότι <<έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης>> έχει περαιτέρω δικαίωμα πληροφόρησης από την τράπεζα για την κατάσταση των καταθέσεων του οφειλέτη του ή αν είναι υποχρεωμένος να προχωρήσει σε κατάσχεση προκειμένου να έχει δικαίωμα να λάβει πληροφορίες για τις καταθέσεις του οφειλέτη του.

Ως προς το θέμα αυτό έχουν εκφραστεί διαφορετικές απόψεις. Από τη μια πλευρά, υπήρξαν εκείνοι¹⁰ που θεώρησαν αυτονόητο ότι ο δανειστής που έχει δικαίωμα να επιβάλλει κατάσχεση κατά του οφειλέτη του μπορεί να ζητήσει και πληροφορίες από το πιστωτικό ίδρυμα στο οποίο ο τελευταίος τηρεί τις καταθέσεις του. Σύμφωνα με την άποψη αυτή μάλιστα κάθε διαφορετική παραδοχή, θα δυσχέραινε υπερβολικά στην πράξη την επιβολή της κατασχέσεως.

Σύμφωνα με μία άλλη αυστηρότερη μεν, επικρατέστερη δε εκδοχή,¹¹ υποχρέωση της τράπεζας για παροχή πληροφοριών που αφορούν καταθέσεις των πελατών της γεννάται από τη στιγμή που της κοινοποιείται κατασχετήριο και μόνο υπό τον τύπο της δήλωσης που περιγράφεται στο άρθρο 985 ΚΠολΔ., το οποίο αναφέρει ότι:

Καθιερώνεται υποχρέωση του τρίτου, στα χέρια του οποίου επιβλήθηκε η κατάσχεση, να προβεί, μέσα σε οκτώ ημέρες από την επίδοση σ' αυτόν του κατασχετηρίου, σε δήλωση, με το προβλεπόμενο περιεχόμενο. Στη δήλωση αυτή του τρίτου, μεταξύ άλλων, πρέπει να αναφέρεται αν υπάρχει η κατασχεθείσα απαίτηση. Σε καταφατική περίπτωση, πρέπει να αναφέρεται η δικαιογόνος σχέση, οι τυχόν ενστάσεις του τρίτου ή η ανταπαίτηση που έχει κατά του καθού η εκτέλεση και να παρέχεται η διαβεβαίωση ότι θα παρακρατήσει ότι τυχόν θα προκύψει στο μέλλον υπέρ του καθού η κατάσχεση από τη μνημονευόμενη στο κατασχετήριο βασική έννομη σχέση.

¹⁰Βλ.Δ.Κουτσούκη, σε Λ.Κοτσίρη/Γ.Τριανταφυλλάκη/Γ.Γραμματικά/Δ.Κουτσούκη, Σύνηγορος 2001, σελ. 259επ (264)

¹¹Βλ.Π.Γεσίου-Φολτσή, Δ33(2002), σελ.421επ.(448)

Μολονότι το άρθρο 24 του ν.2915/2001 δεν το ορίζει ρητά, αυτό επιβάλλεται κι από μία σύμφωνη με το σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις ερμηνεία καθώς εν είναι δυνατόν να καταλυθεί το συνταγματικά κατοχυρωμένο απόρρητο με διάταξη του κοινού νομοθέτη παρά μόνο για κατάχρηση, προσβολή δικαιωμάτων άλλων προσώπων ή για παραβίαση χρηστών ηθών κι αυτό μόνο στο μέτρο που επιτρέπει η αρχή της αναλογικότητας.¹²

Το ισχύον, δηλαδή, νομοθετικό καθεστώς¹³ δεν αναγνωρίζει στον δανειστή ο οποίος δεν έχει προχωρήσει σε κατάσχεση της κατάθεσης του οφειλέτη του στα χέρια κάποιου πιστωτικού ιδρύματος, δικαίωμα παροχής πληροφοριών από αυτό ακόμη κι αν επιδεικνύει όλα τα έγγραφα που τον νομιμοποιούν να ενεργήσει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Διαφορετικό είναι το ζήτημα ότι μία νομοθετική παρέμβαση επί του συγκεκριμένου θέματος επιβάλλεται, σήμερα, από την ανάγκη για αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος αναγκαστικής εκτέλεσης ως μία από τις εκφάνσεις του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Έως ότου όμως να ληφθεί η σχετική πρωτοβουλία τα πιστωτικά ιδρύματα δεν υποχρεούνται ούτε και δικαιούνται να παρέχουν καμία πληροφορία σχετικά με τις καταθέσεις των πελατών τους εφόσον δεν έχει επιβληθεί επ' αυτών κατάσχεση.¹⁴

B) Περιορισμοί ως προς το αντικείμενο

Πέραν των παραπάνω, η διάταξη του άρθρου 24 του ν. 2915/2001 ορίζει ότι το απόρρητο αίρεται <<Μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή>>. Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι η τράπεζα έχει υποχρέωση να απαντήσει στον δανειστή αν έχει στα χέρια της το ποσό για το οποίο επιβάλλεται η κατάσχεση και μάλιστα αποκλειστικά με υποβολή είτε καταφατικής είτε αρνητικής δήλωσης του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

¹²Βλ.Σπ.Ψυχομάνης, ΔΕΕ8 (2002), σελ. 473 (475)

¹³Αν.Ταμαμίδης, όπ.π, σελ. 143,144

¹⁴Βλ.Αν.Ταμαμίδη, όπ.π, σελ. 144

Αντίστοιχα, η υπ' αριθμ.19/2001 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου αποφάνθηκε ότι το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να αποκαλύψει τόσες πληροφορίες όσες είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση του δικαιώματος του δανειστή. Αίρεται δηλαδή το απόρρητο μόνο στο μέτρο που είναι απαραίτητο για να ικανοποιηθούν οι αξιώσεις του δανειστή που έχει επιβάλει την κατάσχεση.

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ακόμη κι αν στον υπό κατάσχεση λογαριασμό υπάρχει κατατεθειμένο ποσό μεγαλύτερο από εκείνο που αρκεί για την ικανοποίηση του δανειστή που την επιβάλλει, το πιστωτικό ίδρυμα δεν έχει δικαίωμα να αποκαλύψει το γεγονός αυτό. Εξυπακούεται δε πως οι πληροφορίες που αποκαλύπτει το πιστωτικό ίδρυμα δεν μπορεί παρά να είναι οικονομικής φύσεως και όχι προσωπικά απόρρητα τα οποία τυγχάνει να γνωρίζει και τα οποία δεν σχετίζονται στο ελάχιστο με την ικανοποίηση των οικονομικής φύσεως δικαιωμάτων του δανειστή.

1.5 Περαιτέρω οριοθέτηση του τραπεζικού απορρήτου

Ο καθορισμός των προσώπων, έναντι των οποίων η τράπεζα οφείλει να τηρεί το απόρρητο, γίνεται επίσης με βάση την πραγματική ή εικαζόμενη βούληση ή το αντικειμενικό συμφέρον του πελάτη και με στόχο τη μέγιστη κατά το δυνατόν προστασία του. Σε περίπτωση αμφιβολίας ισχύει το απόρρητο έναντι πάντων, ακόμα και έναντι υπαλλήλων άλλων τμημάτων της ίδιας τράπεζας ή έναντι του συζύγου του πελάτη και βεβαίως έναντι των οργάνων του δημοσίου, ως συνταγματικά κατοχυρωμένο ατομικό δικαίωμα, εκτός αν κάποιος νόμος το αίρει ειδικά σύμφωνα με τα παραπάνω.

Δεν ισχύει αντίθετα η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου έναντι προσώπων που υποκαθιστούν τη βούληση του πελάτη, όπως των αντιπροσώπων ή του συνδίκου της πτωχεύσεως, έναντι επίσης των κληρονόμων του και των εγγυητών του, όσον αφορά τη σχέση (κύρια οφειλή), για την οποία εγγυήθηκαν.

Η υποχρέωση τήρησης του τραπεζικού απορρήτου κάμπτεται επίσης στις περιπτώσεις, που η τράπεζα έχει δικαίωμα ή υποχρέωση παροχής πληροφοριών με βάση συναίνεση του πελάτη

ή κάποιον άλλο νόμιμο δικαιολογητικό λόγο και ακόμα όταν αυτό επιβάλλεται από διατάξεις νόμων δημοσίου δικαίου.

1. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, στη διάταξη του άρθρου 402 του οποίου καθιερώνεται απλώς δικαίωμα άρνησης της τράπεζας να καταθέσει με μάρτυρες για περιστατικά που αποτελούν επαγγελματικό απόρρητο. Αντίθετα, με τη διάταξη του άρθρου 985 § 1 η τράπεζα υποχρεούται σε δήλωση σε περίπτωση κατασχέσεως πράγματος ή απαιτήσεως στα χέρια της ως τρίτης, με εξαίρεση την κατάσχεση καταθέσεων.

2. Στην ποινική εξάλλου διαδικασία δεν υφίσταται γενικό δικαίωμα της τράπεζας ν' αρνηθεί την κατάθεση με μάρτυρες περιστατικών που εμπίπτουν στην έννοια του απορρήτου, με την επιφύλαξη μόνον των ειδικών διατάξεων για το απόρρητο των καταθέσεων. Στο άρθρο 212 ΚΠοινΔ προβλέπονται μεν επαγγελματικά απόρρητα, που δικαιολογούν την άρνηση μαρτυρίας, δεν περιλαμβάνεται όμως σ' αυτά και το τραπεζικό απόρρητο.

3.(α). Στο φορολογικό επίσης δίκαιο – και στο άρθρο 155 ΚΦΔ – θεσπίζεται δικαίωμα αρνήσεως μαρτυρίας, όταν συντρέχει περίπτωση τηρήσεως του τραπεζικού απορρήτου.

3.(β). Αντίθετα, στο άρθρο 50 του ν.δ.3323/1955, όπως αντικαταστάθηκε και τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 13ν. 1828/89 και του άρθρου 25 ν. 2214/94 (πλέον άρθρο 66 ΚΦΕ- ν.2238/94), ορίζεται ότι οι προϊστάμενοι των Δ.Ο.Υ. και οι επιθεωρητές οικονομικών εφοριών προς τον σκοπό ελέγχου των υποβαλλομένων φορολογικών δηλώσεων και εξακρίβωσης των υπόχρεων που δεν υπέβαλαν δήλωση, δικαιούνται να ζητούν και από τις τράπεζες οποιεσδήποτε πληροφορίες θεωρούν αναγκαίες για τη διευκόλυνση του έργου τους, χωρίς οι τελευταίες να έχουν δικαίωμα επίκλησης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων –και κάθε είδους επαγγελματικού απορρήτου εννοείται–, το οποίο αιρείται ειδικά προς διευκόλυνση του φορολογικού ελέγχου. Για την άρση όμως του απορρήτου στην περίπτωση αυτή απαιτείται κοινή απόφαση του επιθεωρητή της Δ.Ο.Υ. και του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ, που είναι οι αρμόδιοι για συγκεκριμένο φορολογικό έλεγχο.

3.(γ). Άρση του τραπεζικού απορρήτου έναντι του Δημοσίου σχετικά με καταθέσεις, λογαριασμούς ή θυρίδες φορολογουμένου και παράλληλη δέσμευση του 50% των καταθέσεων ή του περιεχομένου των θυρίδων προβλέπεται στο άρθρο 44 ν. 2065 /92 <<Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις >>

4. Άρση του τραπεζικού απορρήτου προβλέπεται επίσης στα άρθρα 4 § 13-16 και 5 §§ 1 – 2 ν.2331/1995 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις – Ολομέλεια Αρείου Πάγου – Διαιτησίες και άλλες διατάξεις», που αντικατέστησε τα άρθρα 5 και 6 του τρίτου κεφαλαίου του ν. 2145 / 93. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων αυτών:

4(α). Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν, όταν τους ζητηθεί , να παρέχουν αφενός στην ειδική Επιτροπή συγκέντρωσης , αξιολόγησης και διερεύνησης των πληροφοριών για συναλλαγές, που δημιουργούν υπόνοιες ότι νομιμοποιούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία συνιστάται και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 ν. 2331/95, αφετέρου στην εισαγγελική αρχή, στον ανακριτή και στο δικαστήριο, όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και τ' αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με κάθε τραπεζική σύμβαση ή απλή συναλλαγή ποσού τουλάχιστον 15000ECU ή κάθε περίπτωση σοβαρής υπόνοιας νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Στις περιπτώσεις αυτές τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν ν' απαιτούν την απόδειξη της ταυτότητας του συναλλασσόμενου και του τυχόν αντιπροσωπευόμενου του και να φυλάσσουν τα σχετικά στοιχεία τουλάχιστον για πέντε χρόνια επί ποινή επιβολής προστίμου (άρθρο 4§§ 1-8).

4(β). Η παροχή των πληροφοριών και των στοιχείων γίνεται με εμπιστευτική αλληλογραφία που τηρείται μυστική, εκτός αν ασκηθεί ποινική δίωξη για εγκληματική δραστηριότητα, όπως αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 1§ α του ίδιου νόμου , οπότε καθίσταται στοιχείο της δικογραφίας και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στις σχετικές δίκες.

Απαγορεύεται πάντως στα νομικά πρόσωπα και το προσωπικό των πιστωτικών ιδρυμάτων, της Τράπεζας της Ελλάδος (αρμόδια αρχή) και της Επιτροπής του άρθρου 7 (αρμόδιος φορέας) να γνωστοποιούν το γεγονός ότι διαβιβάστηκαν ή ζητήθηκαν πληροφορίες ή ότι διεξάγεται έρευνα για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα σε αυτόν, τον οποίο αφορούν οι πληροφορίες, ή σε τρίτους. Η από πρόθεση παραβίαση του

καθήκοντος αυτού εχεμύθειας τιμωρείται με ποινή φυλακίσεως μέχρι δύο ετών και με χρηματική ποινή (άρθρο 4 §§ 13- 16).

4(γ). Ανεξάρτητα από τα παραπάνω και χωρίς να είναι απαραίτητη η αναφορά συγκεκριμένου λογαριασμού ή θυρίδας, ο ανακριτής με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, όταν διεξάγεται τακτική ανάκριση για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα ή ανάκριση για εγκληματική δραστηριότητα και υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες για λογαριασμούς ή θυρίδες με περιουσία, που υπόκειται σε δήμευση σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου, και επίσης το δικαστικό συμβούλιο με βούλευμα, όταν διεξάγεται προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση, μπορούν χωρίς προηγούμενη κλήση του κατηγορουμένου ή του τυχόν τρίτου να απαγορεύσουν την κίνηση των λογαριασμών και το άνοιγμα των θυρίδων.

Η σχετική διάταξη ή βούλευμα επέχουν θέση εκθέσεων κατασχέσεως και επιδίδονται στον κατηγορούμενο, στο διευθυντικό στέλεχος του πιστωτικού ιδρύματος ή το διευθυντή του υποκαταστήματός του, του τόπου όπου εδρεύει ο ανακριτής ή ο εισαγγελέας, και στον τρίτο, όταν ο λογαριασμός ή η θυρίδα είναι κοινά. Η απαγόρευση και η κατάσχεση επιφέρουν αποτελέσματα από τη στιγμή της επιδόσεως των σχετικών πράξεων στο πιστωτικό ίδρυμα, ενώ η τυχόν αίτηση περί άρσεως ή ανακλήσεώς τους δεν έχει ανασταλτικές συνέπειες(άρθρο 5 §§1-2 και 4).

4(δ). Η γνωστοποίηση των παραπάνω πληροφοριών και στοιχείων, όταν γίνεται «αρμοδίως» και καλόπιστα , δε μπορεί να θεμελιώσει οποιουδήποτε είδους ευθύνη (άρθρο 4 §15 και 8).

5. Στα πλαίσια τέλος του δημοσίου τραπεζικού δικαίου κάμψη του τραπεζικού απορρήτου γενικά προβλέπεται ιδίως από τις διατάξεις των άρθρων 3-4 ν.δ.588/48 «περί ελέγχου της πίστεως» και των άρθρων 4-5 του α.ν. 1665/51 «περί ελέγχου και λειτουργίας των τραπεζών « και κυρίως των άρθρων 18 και 19 ν. 2076/92 « Ανάλυση και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες συναφείς διατάξεις» έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος μέσα στα όρια της άσκησης των αρμοδιοτήτων της για εποπτεία και έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Σ' όλες όμως τις παραπάνω περιπτώσεις το άρθρο 21 του ν. 2076/92 υποχρεώνει όλα τα αρμόδια όργανα και τους υπαλλήλους της Τράπεζας της Ελλάδος σε τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου, με την έννοια της απαγόρευσης

γνωστοποίησης πληροφοριών σε τρίτους και δημόσιες αρχές με τρόπο αναλυτικό και συγκεκριμένο και με εμφανή την ταυτότητα ορισμένου πιστωτικού ιδρύματος. Για τους παραβάτες μάλιστα προβλέπει τιμωρία κατά τις διατάξεις του άρθρου 371ΠΚ. Όμοια ρύθμιση συμπεριελήφθη και στο άρθρο 9 του ν. 2548/97 <<ρυθμίσεις για την Τράπεζα της Ελλάδος>>.

Επειδή όμως η τράπεζα της Ελλάδος ασκεί δημόσια εξουσία, οι πράξεις και παραλείψεις της προσβάλλονται ως διοικητικές πράξεις ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων από την « ιδιωτική » τράπεζα ή τον πελάτη της, δημιουργείται δε και ευθύνη της προς αποζημίωση κατά τις διατάξεις των άρθρων 105 – 106 Εισ Ν Α Κ.¹⁵

¹⁵ Ψυχομάνης Σπ. Τραπεζικό Δίκαιο,σελ.197 Θεσσαλονίκη 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΠΑΡΟΧΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

2.1 Γενικά

Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων στις ιδιωτικές σχέσεις, πρακτικά ποτέ δεν σήμαινε και συμβατική ισότητα. Στην πραγματικότητα, το περιεχόμενο των όρων μιας σύμβασης μπορεί να καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τη διαπραγματευτική υπεροχή του ενός συμβαλλόμενου είτε λόγω του μεγέθους του είτε λόγω της φύσης της σύμβασης ή των πραγματικών συνθηκών. Συνεπώς η πληροφόρηση αποτελεί αφενός το βασικό μέσο εξισορρόπησης των μειονεκτημάτων που συνεπάγεται για τον μέσο πολίτη η σύναψη μιας τραπεζικής σύμβασης και αφετέρου γενική υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2.2 Υποχρέωση για την παροχή τους.

Θέμα παροχής πληροφοριών δημιουργείται συνήθως, όταν πελάτης της τράπεζας απευθύνει ερώτημα σ' αυτήν για άλλον πελάτη, ή όταν άλλη τράπεζα προς εξυπηρέτηση δικού της πελάτη ζητά πληροφορίες για πελάτη της ερωτώμενης τράπεζας.

Ο πελάτης μπορεί να ζητήσει από την τράπεζα πληροφορίες για άλλο πελάτη της. Γενικά όμως υποχρέωση τέτοια της τράπεζας δεν υπάρχει.

Από τη σχέση ωστόσο εμπιστοσύνης και τη βασική υποχρέωση της τράπεζας να διαφυλάττει τα συμφέροντα του πελάτη της, προκύπτουν υποχρεώσεις συμβουλευτικής καθοδήγησης και προειδοποίησής του σε περιπτώσεις διακινδύνευσης των συμφερόντων του, οι οποίες όμως,

εφόσον άπτονται του τραπεζικού απορρήτου, πρέπει να εκπληρώνονται μέσα στα πλαίσια ιδίως των άρθρων 284 – 286 Α Κ και 281,288 ΑΚ.

Η παροχή πληροφοριών μπορεί επίσης να συμφωνείται ιδιαίτερα ως παρεπόμνη υποχρέωση σε κύρια τραπεζική σύμβαση ή αυτοτελώς με αντισυμβαλλόμενο πελάτη ή τρίτο, χωρίς αυτό να σημαίνει επιτρεπτή κατάλυση του τραπεζικού απορρήτου, όταν δεν υπάρχει συναίνεση του πελάτη, στον οποίο αφορά το απόρρητο. Συνήθως θα πρόκειται για συμβάσεις, που δεν θεμελιώνουν υποχρέωση για κύρια παροχή, αλλά μονάχα ευθύνη της τράπεζας σε περίπτωση παροχής πλημμελούς πληροφόρησης.

Ιδιαίτερη αξίωση κατά της τράπεζας για παροχή πληροφοριών μπορεί να προκύπτει όμως από διατάξεις του Αστικού ή Εμπορικού Κώδικα ή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Έτσι για παράδειγμα, ο εκδοχέας έχει αξίωση κατά της εκχωρήτριας τράπεζας για παροχή όλων των αναγκαίων για την ενάσκηση της απαιτήσεως πληροφοριών (ΑΚ 456). Ο εντολέας – πελάτης έχει αξίωση κατά της εντολοδόχου τράπεζας για παροχή πληροφοριών σχετικά με την υπόθεση που της ανατέθηκε (ΑΚ 718), ή για επίδειξη εγγράφων (ΑΚ 902). Ο κατάσχων έχει αξίωση κατά της τράπεζας, στα χέρια της οποίας κατέχει απαίτηση πελάτη της, να προβεί στη δήλωση με τις πληροφορίες που επιβάλλει η Κ ΠολΔ 985. Ο κομιστής επιταγής, που δεν πληρώθηκε λόγω έλλειψης διαθεσίμων κεφαλαίων, έχει αξίωση κατά της πληρώτριας τράπεζας να βεβαιώσει το γεγονός στο σώμα της επιταγής ή με ιδιαίτερο έγγραφο, σημειώνοντας επίσης και την ημέρα εμφανίσεως της επιταγής (Άρθρο 2 νγ. 1325 / 1972 «περί αντικαταστάσεως του άρθρου 79 του ν. 5960 / 33 περί επιταγής»). Ο εκδότης της επιταγής έχει την αξίωση παροχής πληροφοριών από τη πληρώτρια τράπεζα για το πρόσωπο του κομιστή και τις περιστάσεις της πληρωμής ή ο παραχωρήσας υποθήκη σε ακίνητό του τρίτος έχει αξίωση για πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη και το ύψος της ασφαλισμένης απαιτήσεως κατά της τράπεζας σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστεως, όταν ο οφειλέτης σιωπά (ΑΚ 288).

2.3 Δικαίωμα στην παροχή τους

Από τη σχέση της με συγκεκριμένο πελάτη μπορεί μία τράπεζα να αντλεί δικαίωμα για παροχή πληροφοριών σε τρίτους (πελάτες ή μη) με αντίστοιχο περιορισμό του τραπεζικού απορρήτου. Τέτοιο δικαίωμα θεμελιώνεται καταρχήν στη συναίνεση (ή στην έγκριση) του πελάτη (ΑΚ 236 επ.) .Η συναίνεση μπορεί να είναι ρητή ή σιωπηρή , ιδίως δε να προκύπτει από την εικαζόμενη βούληση ή το αντικειμενικό συμφέρον του πελάτη.²⁷

Κατά κανόνα πάντως ρητή συναίνεση απαιτείται από ιδιώτες πελάτες, που δεν έχουν συνήθως ουσιαστικό συμφέρον στην παροχή πληροφοριών σε τρίτους, ενώ από επιχειρήσεις ή νομικά πρόσωπα, των οποίων η δραστηριότητα διευκολύνεται με την παροχή των (ευνοϊκών) τραπεζικών πληροφοριών, η συναίνεση θεωρείται ότι υφίσταται σιωπηρά ή προκύπτει από τα πράγματα. Μάλιστα στις περιπτώσεις αυτές η άρνηση παροχής πληροφοριών εκ μέρους της τράπεζας παρά τη συναίνεση του πελάτη μπορεί να βλάψει τα συμφέροντά του και να υποχρεώσει την τράπεζα σε αποζημίωση. Κατά καλή πίστη συναίνεση του πελάτη δεν τεκμαίρεται, όταν πρόκειται για δυσμενείς πληροφορίες .Η παροχή τους επομένως προϋποθέτει πάντα ρητή συναίνεση του πελάτη.

Ο τρόπος και το είδος των παρεχόμενων πληροφοριών εξαρτάται κυρίως από τη σχέση με τον πελάτη και το περιεχόμενο της συναινέσεώς του. Στην τραπεζική πρακτική κρατεί πάντως η συνήθεια να παρέχονται εγγράφως πληροφορίες, ιδίως για τη γενική πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη, κατά τρόπο συνοπτικό, εμπιστευτικό και προσεκτικά διατυπωμένο, με γενικές μόνο διαπιστώσεις , χωρίς αναφορά ιδιαίτερων αριθμητικών στοιχείων, ιδίως ποσών , ώστε ο λήπτης των πληροφοριών να εξάγει μόνος του τα συμπεράσματά του.

Χωρίς συναίνεση του πελάτη και ενάντια στη βούλησή του μπορεί κατ' εξαίρεση να έχει η τράπεζα απέναντί του δικαίωμα προς παροχή πληροφοριών στις περιπτώσεις, που ο ίδιος ο νόμος επιβάλλει τέτοια υποχρέωση σ' αυτήν κατά τα ανωτέρω έναντι τρίτων (π.χ. ΑΚ 456, 902, 718 κλπ), και όταν υφίσταται ανάγκη προειδοποίησης για επαπειλούμενους οικονομικούς κινδύνους σε καταστάσεις άμυνας ή ανάγκης κατά τις ΑΚ 284 – 286 , π.χ. όταν η τράπεζα

μπορεί να εμποδίσει με δική της υπόδειξη μια πιστωτική απάτη. Από την αρχή της καλής πίστεως (ΑΚ 281, 288) μπορεί επίσης να προκύπτει σε συγκεκριμένη περίπτωση πρόταξη της υποχρεώσεως της τράπεζας για προειδοποίηση ενός πελάτη της – πχ. Για την επερχόμενη πτώχευση του λήπτη εμβασμάτων του ή της τράπεζας του τελευταίου σε συμβάσεις γύρου – έναντι της υποχρεώσεως για τήρηση του απορρήτου, όταν τα συμφέροντα του πρώτου παρίστανται ως αξιότερα προστασίας.

2.4Η Ευθύνη της Τράπεζας

Η παράλειψη ή η άρνηση παροχής πληροφοριών, όταν υφίσταται σχετική αξίωση κατά της τράπεζας, δημιουργεί ευθύνη της συμβατική ή αδικοπρακτική απέναντι στο δικαιούχο ανάλογα με τη σχέση που τη συνδέει μαζί του. Η παράλειψη επίσης παροχής πληροφοριών στα πλαίσια των υποχρεώσεων της τράπεζας για συμβουλευτική καθοδήγηση και προειδοποίηση του πελάτη της δημιουργεί την ευθύνη που απορρέει γενικά από κάθε παραβίαση των αρχών της καλής πίστεως και των συναλλακτικών ηθών.

Σε κάθε πάντως περίπτωση που η τράπεζα παρέχει πληροφορίες σε τρίτους (πελάτες ή μη) εφαρμόζεται η ΑΚ 729, σύμφωνα με την οποία εκείνος που παρέσχε συμβουλή ή σύσταση (και πληροφορία) δεν ευθύνεται για τη ζημιά που προκαλείται – εννοείται από εσφαλμένη ή ελλιπή συμβουλή κλπ- , εκτός αν ανάλαβε την ευθύνη με σύμβαση ή ενήργησε με δόλο.

Με την αίτηση όμως ενός τρίτου για παροχή πληροφοριών δημιουργείται ήδη η σχέση εμπιστοσύνης, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω. Η εμπιστοσύνη μάλιστα του τρίτου αφορά στην ορθότητα και πληρότητα των πληροφοριών που θα του παράσχει η τράπεζα κατά την έκταση που θα αποδειχθεί το αίτημά του. Αλλά και η τράπεζα, εφόσον συνήθως πρόκειται για πληροφορίες από την αξιοποίηση των οποίων εξαρτά ο αιτών την εξυπηρέτηση ουσιωδών οικονομικών συμφερόντων του , δεν μπορεί κατά τις αρχές της καλής πίστεως και τα συναλλακτικά ήθη να οχυρωθεί πίσω από το ανεύθυνο των πράξεων της ως καθαρά φιλοφρονητικών κατά την έννοια της ΑΚ 729, πράγμα που δεν προσιδιάζει ούτως ή άλλως

στην τραπεζική δραστηριότητα. Για τους λόγους αυτούς φαίνεται ευνόητη η αποδοχή υπάρξεως συμβάσεως παροχής πληροφοριών μεταξύ των μερών, από την οποία απορρέει η ευθύνη για την ορθότητα και πληρότητά τους και η οποία καταρτίζεται κατά κανόνα σιωπηρά με την πραγματική παροχή των πληροφοριών, ενώ δεν υπάρχει υποχρέωση της τράπεζας για αποδοχή της σχετικής αιτήσεως.

Στα πλαίσια αυτά, της συμβατικής δηλαδή παροχής πληροφοριών, δεν σπανίζουν οι συμφωνίες (ρήτρες) για απαλλαγή της τράπεζας από κάθε ευθύνη, όπως «χωρίς ευθύνη μας» ή «χωρίς δέσμευση». Οι ρήτρες αυτές όμως δεν απαλλάσσουν την τράπεζα από την ευθύνη της για δόλο ή βαριά αμέλεια (ΑΚ 332).

Από το άλλο μέρος βέβαια η σχέση εμπιστοσύνης δεν επιτρέπει στον πελάτη να επαναπαύεται πλήρως στη γενικόλογη και συνοπτική τραπεζική πληροφορία. Η παράλειψη εκ μέρους του να διαγνώσει ειδικότερα περιστατικά, όταν μάλιστα έχει τη σχετική δυνατότητα, δημιουργεί ευθύνη του κατά την ΑΚ 300 (ζημία εξ οικείου πταίσματος).

Σε περίπτωση που η παροχή τραπεζικών πληροφοριών γίνεται σε τρίτους που δεν είναι πελάτες, χωρίς προηγούμενη αίτησή τους, ιδίως δε προς άγνωστο αριθμό προσώπων, ώστε να μην μπορεί να γίνει δεκτή η ύπαρξη συμβατικού δεσμού, π.χ. πληροφορίες σε διαφημιστικά φυλλάδια, η τράπεζα φέρει ευθύνη αδικοπρακτική, μόνον αν συντρέχει στο πρόσωπό της δόλος κατά την ΑΚ 729.

Συχνά επίσης οι τρίτοι (μη πελάτες) τυγχάνουν της προστασίας μιας συμβάσεως με προστατευτική ενέργεια για τρίτους, όταν ιδίως μία τράπεζα παρέχει πληροφορίες σε άλλη για αξιοποίησή τους από πελάτη της τελευταίας. Η προστατευτική όμως αυτή ενέργεια αποκλείεται, όταν η τράπεζα που παρέχει τις πληροφορίες δεν μπορούσε να διαγνώσει ότι οι πληροφορίες προορίζονταν για τρίτο, πελάτη της αιτούσας τράπεζας.¹⁶

¹⁶ Ψυχομάνης Σπ. Τραπεζικό Δίκαιο,σελ.206 Θεσσαλονίκη 2001

2.5 Η παροχή πληροφοριών ως μέσο κατά της φοροδιαφυγής

Η προσπάθεια κοινοτικής εναρμόνισης του φορολογικού δικαίου

Στις χώρες της ΕΕ και παρά την εισαγωγή των διατάξεων της ενιαίας αγοράς, τα φορολογικά συστήματα παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι το συνολικό φορολογικό βάρος ποικίλλει έντονα από 54% του ΑΕΠ στη Σουηδία μέχρι το 34% του ΑΕΠ στην Ιρλανδία. Πέρα από τις σημαντικές διαφορές που υπάρχουν στο φορολογικό βάρος μεταξύ των χωρών, σημαντικές είναι επίσης και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών στη διάρθρωση των φορολογικών εσόδων. Η φορολογία του εισοδήματος κυμαίνεται από 39,3% στην Ιρλανδία μέχρι 63,9% στη Σουηδία.

Σε ότι αφορά τους έμμεσους φόρους και τους φόρους επί της κατανάλωσης των αγαθών και υπηρεσιών, η σύγκριση των φορολογικών εσόδων παρουσιάζει περισσότερες ομοιότητες και υπάρχει σχετική σύγκλιση των συντελεστών της φορολογίας. Τέλος τα φορολογικά συστήματα των κρατών-μελών εν γένει χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα, πολυνομία και σε πολλές περιπτώσεις διαφορετικές αρχές και κανόνες.

Η εναρμόνιση των βασικών αρχών φορολόγησης των τραπεζικών προϊόντων και εργασιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί όμως το βασικό άξονα της δημιουργίας της ενιαίας αγοράς. Ιδίως στο χώρο των τραπεζών η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται άμεσα και από την πολύχρονη προσπάθεια στον τομέα της με ενιαίο τρόπο φορολόγησης των τραπεζικών εργασιών ιδίως με τη σύνταξη των ακόλουθων κειμένων:

1) Πρόταση Οδηγίας για την εξασφάλιση της πραγματικής φορολόγησης των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις υπό τη μορφή τόκων στην Κοινότητα COM (2001)400

2) Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών-μελών

3)Πρόταση Οδηγίας για την τροποποίηση την οδηγίας 388/77/ΕΟΚ αναφορικά με το φόρο προστιθέμενης αξίας που εφαρμόζεται σε ορισμένες υπηρεσίες παρεχόμενες με ηλεκτρονικά μέσα

4)Πρόταση Οδηγίας για την τροποποίηση της Οδηγίας 77/388/ΕΟΚ με στόχο την απλοποίηση του εκσυγχρονισμού και την εναρμόνιση των όρων που επιβάλλονται στην τιμολόγηση όσον αφορά το φόρο προστιθέμενης αξίας-ηλεκτρονική τιμολόγηση

5)Πρόταση Κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ.218/92 του Συμβουλίου σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των έμμεσων φόρων.

Πρόταση Οδηγίας για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις – Σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών.

Μεγαλύτερη κινητικότητα εξ όλων αυτών παρουσιάζει σήμερα το ζήτημα της φορολόγησης των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις.

Το σχέδιο της εν λόγω οδηγίας αντικατέστησε προηγούμενο που είχε εκδοθεί από το Συμβούλιο στις 20 Μαΐου 1998 και σκόπευε να διασφαλίσει την αποτελεσματική φορολόγηση των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις υπό τη μορφή τόκων που καταβλήθηκαν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι το ισχύον σχέδιο οδηγίας δεν ακολούθησε τον τρόπο εναρμόνισης, που υιοθετούσε προηγουμένως το παλαιότερο και ήδη αντικατασταθέν κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο σχέδιο βασιζόταν στο λεγόμενο “co-existence model” (μοντέλο συνύπαρξης), με το οποίο κάθε κράτος-μέλος θα μπορούσε να επιλέξει μεταξύ του συστήματος επιβολής φόρου παρακράτησης επί των καταβλητέων τόκων σε φυσικά πρόσωπα, που είναι κάτοικοι σε άλλα κράτη –μέλη και του συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών (συνήθως Υπουργεία Οικονομικών και Εφορίες) του τόπου κατοικίας του δικαιούχου των τόκων με σκοπό τελικώς την είσπραξη φόρου επ’ αυτών. Τις πληροφορίες αυτές θα συλλέγουν σε πρώτη φάση οι πληρώτριες των τόκων τράπεζες. Ειδικότερα σε συνέχεια με τα πορίσματα του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 τα κράτη-μέλη συμφώνησαν στη σύσκεψη που έγινε στη Φέιρα ότι

επιλέγεται το σύστημα της ανταλλαγής πληροφοριών, σε μια όσο το δυνατόν ευρεία κλίμακα, ενώ χώρες όπως το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία θα διατηρούν παρόλα ταύτα τη δυνατότητα να επιβάλλουν φόρο παρακράτησης επί των ως άνω τόκων για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Ο ΟΟΣΑ κατέληξε στη σημερινή πρόταση οδηγίας για τη φορολόγηση των αποταμιεύσεων την 18^η Ιουλίου 2001, αποσύροντας έτσι η Επιτροπή το παλαιότερο σχέδιο της.

Στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης οδηγίας περιλαμβάνονται τα εισοδήματα από πάσης φύσεως πιστωτικούς τίτλους (έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του Δημοσίου, εταιρικά ομόλογα, ομόλογα μηδενικού τοκομεριδίου κ.λπ.) της εγχώριας και της διεθνούς χρηματαγοράς, τα διανεμόμενα από Αμοιβαία Κεφάλαια Εισοδήματα, Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (trusts, partner-ships κ.λπ.) όπως και εκείνα που χρησιμοποιούνται σαν υποκατάστατα αυτών, καθώς και οι κεφαλαιοποιημένοι τόκοι των Αμοιβαίων Κεφαλαίων Κεφαλαιοποίησης, εφόσον συνδέονται με πιστωτικού τίτλους

Προβλέπεται ρήτρα κερτημένων δικαιωμάτων (grandfathering clause) μέχρι το τέλος της μεταβατικής περιόδου, στη διάρκεια της οποίας δεν θα καλύπτονται από την οδηγία τα εισοδήματα των διαπραγματεύσεων χρεογράφων που απορρέουν είτε από εκδόσεις των οποίων τα ενημερωτικά δελτία έχουν εγκριθεί από την αρμόδια αρχή πριν από την 1^η Ιανουαρίου 2001 είτε, αν δεν υπάρχει ενημερωτικό δελτίο, από εκδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή.

Άξιο παρατήρησης μάλιστα για το θέμα μας είναι το γεγονός ότι και οι τρεις προαναφερθείσες χώρες, που διατηρούν το καθεστώς του συστήματος παρακράτησης φόρου για μια μεταβατική περίοδο είναι εκείνες, οι οποίες παρέχουν στις τράπεζες και τους πελάτες τους το “ευεργέτημα” του αυστηρού τραπεζικού απορρήτου. Συνεπώς η μεταβατική αυτή περίοδος (ή αλλιώς η περίοδος χάριτος) που τους αναγνωρίστηκε δεν έχει παρά το σκοπό της εναρμόνισης της νομοθεσίας τους περί του απορρήτου προς την κατεύθυνση των νέων απαιτήσεων παροχής πληροφοριών.

2.6 Συμβάσεις “Εξουσιοδοτημένου Διαμεσολαβητή” (Qualified Intermediary)/ Υποχρέωση Παροχής Πληροφοριών στο IRS

Η παροχή πληροφοριών όμως δεν έχει επιλεγεί μόνον ενδοκοινοτικά ως το μέσο πίεσης για αποτελεσματική φορολόγηση. Ήδη οι φορολογικές αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής επέβαλαν στους πληρωτές εισοδημάτων από ορισμένες αμερικάνικες πηγές προς αλλοδαπούς δικαιούχους τη σύναψη σύμβασης με τις ίδιες, δυνάμει της οποίας οι πρώτοι θα πρέπει, προτού καταβάλλουν τα εν λόγω εισοδήματα, να ενημερώνουν σχετικά τις φορολογικές αρχές των ΗΠΑ. Η ενημέρωση αυτή λαμβάνει τη μορφή κυρίως αποστολής σε αυτές ορισμένων δικαιολογητικών. Κατά το IRS (Internal Revenue Service) η υποχρέωση υποβολής στο ίδιο των δικαιολογητικών αυτών θα εξασφαλίσει την εκούσια συμμόρφωση των δικαιούχων των εισοδημάτων στις φορολογικές υποχρεώσεις τους και άρα θα συμβάλει στη μείωση της φοροδιαφυγής και στην παροχή αληθών πληροφοριών.

Η διαδικασία σύναψης των εν λόγω συμβάσεων μεταξύ των πληρωτών “εξουσιοδοτημένων διαμεσολαβητών” (Qualified Intermediary), ως επί το πλείστον, τραπεζών και του IRS προϋποθέτει την απάντηση εκ μέρους των αρμοδίων αρχών κάθε χώρας δώδεκα ερωτήσεων, που σκοπό έχουν να ενημερώσουν τις αρχές των ΗΠΑ για το επίπεδο διαφάνειας και αποτελεσματικότητας κατά τη λήψη πληροφόρησης από τον πελάτη καθώς και τη δυνατότητα μετάδοσης της σε τρίτο. Οι ερωτήσεις αυτές γνωστές υπό τον τίτλο “Know Your Customer Rules” (KYCR) αποσκοπούν στην ουσία στη διασφάλιση των φορολογικών αρχών των ΗΠΑ ότι το προβλεπόμενο στη σύμβαση σύστημα παροχής πληροφοριών δεν προσκρούει σε εμπόδια νομοθεσίας απορρήτου, προστασίας προσωπικών δεδομένων κ.λπ. Γι’ αυτό και οι απαντήσεις κάθε χώρας τίθενται υπό την έγκριση των αμερικάνικων φορολογικών αρχών, με την έννοια ότι αν θεωρηθεί ότι η νομοθεσία που διέπει μια εν δυνάμει αντισυμβαλλόμενη τράπεζα δεν βοηθά τη λειτουργία του συστήματος παροχής πληροφοριών η τράπεζα αυτή δεν μπορεί να συμβληθεί με το IRS ως Εξουσιοδοτημένος Διαμεσολαβητής.

Το πρακτικό αποτέλεσμα αυτού του αποκλεισμού επικεντρώνεται στο ζήτημα του κινδύνου της απώλειας πελατείας, αφού κάθε είσπραξη εισοδήματος στις ΗΠΑ από μη νόμιμο

κάτοικο ΗΠΑ προϋποθέτει την ανάμιξη πιστωτικού ιδρύματος που έχει χαρακτηριστεί από το IRS ως ‘Εξουσιοδοτημένος Διαμεσολαβητής’.

Ανεξάρτητα από άλλου είδους τοποθετήσεις στο θέμα σχετικά με τη μονομερή στην ουσία επιβολή του συστήματος αυτού από τις ΗΠΑ, άξιο μνείας για το θέμα μας είναι η θεσμοθέτηση ενός νέου συστήματος παροχής πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς.

Πληροφοριακά αναφέρεται εδώ ότι η χώρα μας έλαβε την ως άνω έγκριση από το IRS και ότι ορισμένες εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες έλαβαν το χαρακτηρισμό του εξουσιοδοτημένου μεσολαβητή. Παρόλα ταύτα ζητήματα απορρήτου, που ενδεχομένως θα τεθούν κατά την εφαρμογή των ανωτέρω δεν επιλύθηκαν ακόμα.¹⁷

¹⁷<http://www.hba.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΟΥ ΙΣΧΥΕΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ Ν.2915/2001

3.1 Γενικά

Αρχικά, η κατάσχεση στα χέρια Τράπεζας ως τρίτης είχε ρυθμιστεί από το κεφάλαιο Θ' (άρθρα 87-94) του ΝΔ. της 17^{ης} Ιουλίου/13^{ης} Αυγούστου 1923 <<Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών>>. Κατά την εισαγωγή όμως Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ο οποίος περιείχε ειδικό κεφάλαιο για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου, είχε τεθεί το ερώτημα κατά πόσον οι διατάξεις του ως άνω νομοθετικού διατάγματος παραμένουν σε ισχύ δεδομένου του διαφορετικού ρυθμιστικού τους περιεχομένου σε σχέση με τις ρυθμίσεις του ΚΠολΔ για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου.

Το ζήτημα αυτό δεν αντιμετωπίστηκε ενιαία από την επιστήμη ούτε από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων. Αντιθέτως, εξ αρχής διατυπώθηκαν αντίθετες απόψεις περί της εφαρμογής ή μη των άρθρων 87 επ. του ως άνω νομοθετικού διατάγματος. Πλην όμως, από τη στιγμή που είχε γίνει δεκτό από τη νομολογία ότι δεν είναι επιτρεπτή η κατάσχεση των καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα το ζήτημα αυτό, επί σειρά ετών, είχε χάσει τη σημασία του.

Με τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του Ν.2915/2001, με το οποίο ο νομοθέτης περιορίστηκε στην διευθέτηση του ζητήματος του κατασχετού των καταθέσεων επιβάλλοντας στην οριστική αποσύνδεσή του απορρήτου με το ακατάσχετο των καταθέσεων αλλά δεν προχώρησε σε περαιτέρω ρυθμίσεις για την διαδικασία επιβολής της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων ως ειδική μορφή κατάσχεσης εις χείρας τρίτου, η συζήτηση για την

διατήρηση ή μη της ισχύος των διατάξεων του ν.δ. της 17^{ης} Ιουλίου/ 13^{ης} Αυγούστου 1923 επανήλθε στο προσκήνιο.

Καταρχήν είχε διατυπωθεί η άποψη¹⁸ - η οποία μάλιστα επικράτησε στους κόλπους της ελληνικής θεωρίας και νομολογίας- ότι οι ρυθμίσεις των άρθρων του νομοθετικού διατάγματος του 1923 διατηρούνται σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με εξαίρεση τα άρθρα 60,63,92, και 94 αυτού. Αυτό άλλωστε όριζε ρητά και η διάταξη του άρθρου 52 αρ.3 ΕισΝΚΠολΔ. Η διατύπωση όμως του άρθρου αυτού του Εισαγωγικού Νόμου του ΚΠολΔ ότι παραμένουν σε ισχύ μόνο οι διατάξεις που αφορούν την αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαλιζονται με ενέχυρο ή υποθήκη, δημιούργησε – σε όσους υποστήριζαν την άποψη αυτή –αβεβαιότητα ως προς τη βούληση του νομοθέτη ενώ ταυτόχρονα στάθηκε η αφορμή για να υποστηριχθεί από κάποιους και η αντίθετη άποψη.

Πράγματι, παρά τη ρητή ρύθμιση του άρθρου 52 αρ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ υπήρξαν κι εκείνοι που υποστήριξαν και μάλιστα με ιδιαίτερη θέρμη ότι από την έναρξη ισχύος του ΚΠολΔ οι διατάξεις του Θ' Κεφαλαίου του ν.δ. της 17^{ης} Ιουλίου/ 13^{ης} Αυγούστου του 1923 καταργήθηκαν και μάλιστα στο σύνολο τους.

Κύριος υποστηρικτικής της απόψεως αυτής υπήρξε ο Π. Μάζης¹⁹ ο οποίος στήριξε την άποψη του αυτή στο γεγονός ότι η βούληση του νομοθέτη δεν μπορεί να ήταν να παραμείνουν σε ισχύ δικονομικές διατάξεις παλιές και ατελείς οι οποίες μάλιστα δε μπορούν να ενταχθούν ομαλά στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Αντίθετα, επιθυμία του είναι να προσαρμόσει τις διατάξεις αυτές στις νεότερες διατάξεις του ΚΠολΔ οι οποίες και ανταποκρίνονται στην σημερινή ελληνική πραγματικότητα. Άλλωστε αν επιθυμούσε κάτι τέτοιο θα είχε διατυπώσει με διαφορετικό τρόπο το άρθρο 52§3 ΕισΝΚΠολΔ και <<ασφαλώς δε θα παρέλειπε να το προσθέσει στη διατύπωσή του ρητά και ειδικά κατά τον ίδιο τρόπο που διέλαβε την αναγκαστική εκτέλεση στο ενέχυρο και την υποθήκη>>.

¹⁸Ι.Καστριώτη, Δ38 (2007), σελ. 66επ. (79)

¹⁹Π.Γεσίου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής εκτελέσεως, Ειδικό Μέρος,2001, σελ. 879 – Σπ.Ψυχομάνης,

Τραπεζικό Δίκαιο, σελ.148

Ανάλογες διακυμάνσεις παρατηρούνται και στη στάση της νομολογίας ως προς το ζήτημα αυτό. Γεγονός είναι ότι η απόφαση 19/2001²⁰ της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, με την οποία κατέστη πλέον σαφές ότι επιτρέπεται η κατάσχεση τραπεζικών, δέχτηκε ότι για την διενέργεια της πρέπει να τηρείται η προβλεπόμενη από τον ΚΠολΔ διαδικασία. Έκτοτε όμως έχουν εκδοθεί δικαστικές αποφάσεις²¹ οι οποίες αναγνωρίζουν στις διατάξεις του ν.δ. 17.7./13.8.1923 πρωταρχικό ρόλο κατά την επίσπευση αναγκαστικής ή συντηρητικής κατάσχεσης επί τραπεζικής κατάθεσης, ενώ επιφυλάσσουν στα αρ.982 επ ΚΠολΔ μόνο συμπληρωματική εφαρμογή.

Παρά τα βάσιμα επιχειρήματα της άποψης περί καταργήσεως των διατάξεων του κεφαλαίου Θ' του νομοθετικού διατάγματος του 1923, υπερίσχυσε ως πλέον πειστική στον χώρο των θεωρητικών η πρώτη από τις παραπάνω απόψεις που δέχεται ότι οι διατάξεις αυτές αφ' ής στιγμής δεν έχουν καταργηθεί ρητά παραμένουν σε ισχύ και διαμορφώνουν το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να ενταχθεί και το άρθρο 24 του ν. 2915. Συμπληρωματικά, γίνεται δεκτό ότι θα πρέπει να εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου²² για να πληρωθούν τυχόν κενά²³ (πρβλ. άρθρα 42 § 3 και 53 § 2 ν.δ. 17.7./13.8.1923).

Επιπλέον, τυγχάνουν εφαρμογής και άλλοι κανόνες δικαίου. Για παράδειγμα, με τον ν. 2915/2001 και συγκεκριμένα με το άρθρο 24 αυτού, λύθηκε και νομοθετικά το ζήτημα του επιτρεπτού επιβολής κατάσχεσης σε τραπεζικές καταθέσεις λόγω απορρήτου, θεσπίζονται διάφορες υποχρεώσεις των τραπεζών, πέραν αυτών που επιβάλλονται από το ν.δ. 17.7/13.8.1923 και τον ΚΠολΔ.²⁴

²⁰Θ.Τζέμος, Δ33,(2002), σελ. 133επ.με παρατηρήσεις Κ.Ε.Μπέη ΔΕΕ8 (2002) σελ. 190επ.

²¹ΜονΠρΘηβ 367/2002, Δ. 2003,σελ 233

²²Άρθρα 982επ. ΚΠολΔ

²³Π.Γεσίου-Φαλτσή, Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος,2001 σελ.402

²⁴Σπ.Ψυχομάνης, ΔΕΕ 5(2002),σελ. 475, Μάζης, ΝοΒ 2002,ΣΕΛ.643

Δεν πρέπει όμως να παραβλεφθούν δύο γεγονότα: αφενός ότι οι διατάξεις, του ν.δ. του 1923 θεσπίστηκαν ως ειδικό δίκαιο το οποίο εφαρμοζόταν παράλληλα με την Πολ.Δικ. του Maurer και όπως είναι επόμενο ορισμένες από αυτές δε μπορούν να ενταχθούν αρμονικά στο πλαίσιο του ΚΠολΔ και αφετέρου ότι η επανάσταση που έχει επέλθει και στον χώρο των τραπεζικών συναλλαγών με την είσοδο νέων τεχνολογιών έχει καταστήσει ορισμένες από αυτές –αν όχι ανεφάρμοστες εφόσον κάτι τέτοιο δεν έχει προβλεφθεί από τον νομοθέτη – τουλάχιστον ξεπερασμένες.

3.2 Η διαδικασία κατάσχεσης στα χέρια τρίτου γενικά.

Το άρθρο 983§1 ΚΠολΔ ορίζει ρητά ότι για να λάβει χώρα <<κατάσχεση εις χείρας τρίτου>> απαιτείται η σύνταξη κατασχετηρίου εγγράφου και στη συνέχεια η επίδοση του εγγράφου αυτού στον τρίτο, στα χέρια του οποίου πραγματοποιείται η εκτέλεση, αλλά και στον καθού η εκτέλεση οφειλέτη²⁵. Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη- στους κόλπους της θεωρίας- πρόκειται για σύνθετη διαδικαστική πράξη συστατικό τύπο της οποίας αποτελούν οι ενέργειες αυτές στο σύνολο τους με αποτέλεσμα αν μια από αυτές δεν λάβει χώρα, η κατάσχεση αυτή να θεωρηθεί ως ανυπόστατη.

Όταν ο τρίτος είναι νομικό πρόσωπο, όπως είναι τα πιστωτικά ιδρύματα, η επίδοση γίνεται κατά την 126§1δ ΚΠολΔ με απλή επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου στον νόμιμο εκπρόσωπό τους και ο δικαστικός επιμελητής συντάσσει έκθεση επίδοσης και όχι κατασχετήρια έκθεση.²⁶

²⁵Ετσι και η ΜονΠρ.Τρικ.. 738/2002, ΔΕΕ 2002, σελ.1006, σελ. 830

²⁶Ετσι και η ΜονΠρΑθ 74381/1992, Αρχ.Ν 1994, σελ.318 (319)

Τυχόν παράλειψη της επιδόσεως στον τρίτο καθιστά την κατάσχεση ανυπόστατη διότι παύει να υπάρχει ένα από τα συστατικά στοιχεία της σύνθετης διαδικαστικής πράξης. Την ανυπαρξία της επιδόσεως μπορεί να επικαλεστεί και ο καθού η εκτέλεση – οφειλέτης.²⁷ Το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις που δεν έχει επιδοθεί κατασχετήριο στον οφειλέτη ή σε περίπτωση που ακυρωθεί κάποια από τις δύο επιδόσεις με ανακοπή.

Διαφορετικά όμως αντιμετωπίζεται η περίπτωση κατά την οποία έχει πραγματοποιηθεί παράτυπα η επίδοση προς τον τρίτο. Στην περίπτωση αυτή η κατάσχεση είναι υποστατή και παράγει όλα τα νόμιμα αποτελέσματά της εωσότου ακυρωθεί. Για να συμβεί όμως αυτό απαιτείται η επίκληση και απόδειξη βλάβης²⁸, προκειμένου να ακυρωθεί η κατάσχεση ενώ δικαίωμα να επικαλεστεί την ακυρότητα αυτή έχει μόνον ο τρίτος και όχι ο οφειλέτης.

3.3 Η επιβολή της κατασχέσεως στα χέρια Τράπεζας ως τρίτης

Το πρόβλημα

Σύμφωνα με το άρθρο 90 του ν.δ. 17.7/13.8.1923, <<εάν η εταιρεία έχη και υποκαταστήματα εν Ελλάδι, κατάσχεσις εις χείρας αυτής, ως τρίτης, επιτρέπεται μόνον παρά τω καταστήματι, ή τω υποκαταστήματι, ένθα υφίσταται η κατάθεσις ή άλλη οφειλή προς τον καθού η κατάσχεσις>>, ενώ <<εάν η εταιρεία έχη υποκαταστήματα και εν τη αλλοδαπή, η εν Ελλάδι κατάσχεσις δεν περιλαμβάνει και τας εν αλλοδαπή οφειλάς>>.²⁹

²⁷Γεσίου-Φαλτσή Π.- Απαλαγάκη Χ.- Αρβανιτάκης Π., Σοφιαλίδης Α., Η πολιτική δικονομία από τη θεωρία στην πράξη, 1996, σελ. 642

²⁸Βλ.Σοφιαλίδη Α., Δικονομική ακυρότητα – Η ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων και η θεραπεία της κατά τα άρθρα 159επ. ΚΠολΔ, 1991, ΣΕΛ.376

²⁹Ετσι και ο Ι.Καστριώτης, Κατάσχεσις εις χείρας τρίτου, τομ Ι. 1985, σελ.122

Το πλέον σημαντικό, από πρακτικής απόψεως, ζήτημα που έχει προκύψει κατά τη διενέργεια κατασχέσεων επί τραπεζικών καταθέσεων έπειτα από την επίλυση του ζητήματος της δυνατότητας κατασχέσεώς τους, είναι το κατά πόσο, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, ισχύει και στην περίπτωση αυτή ο γενικός κανόνας που εισάγεται από το άρθρο 126 § ΚΠολΔ σύμφωνα με τον οποίο η επίδοση σε κάποιο νομικό πρόσωπο γίνεται <<...στον εκπρόσωπο τους, σύμφωνα με το νόμο ή το καταστατικό...>> οπότε και αρκεί η επιβολή της κατάσχεσης στην έδρα της Τράπεζας ή αν υφίσταται υποχρέωση του δανειστή για επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου στο υποκατάστημα της Τράπεζας στο οποίο ο κάθου η εκτέλεση τηρεί λογαριασμό καταθέσεως-σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 90 του ν.δ. 17.7/13.8.1923.

Αφετηρία της παραπάνω προβληματικής αποτέλεσε και πάλι το ερώτημα αν οι διατάξεις του ν.δ. 1923 παραμένουν σε ισχύ έπειτα από την εισαγωγή του ΚΠολΔ και αν υπερισχύουν αυτών, όσον αφορά τον τρόπο επιβολής κατάσχεσης στα χέρια της Τράπεζας ως τρίτης ή αν μπορεί να θεωρηθούν παρωχημένες και ως εκ τούτου σιωπηρά καταργημένες.

Οι αντίθετες απόψεις

Αφενός, υποστηρίχτηκε και για το ειδικό αυτό ζήτημα, η αυστηρή προσέγγιση του Π.Μάζη σύμφωνα με την οποία δυνάμει του άρθρου 1 του ΕισΝΚΠολΔ έχει επέλθει έμμεση κατάργηση των <<ξεπερασμένων>> διατάξεων του ν.δ. του 1923, άποψη την οποία υιοθέτησε μερίδα της θεωρίας.³⁰

Οι θιασώτες της άποψης αυτής προχώρησαν και σε περαιτέρω επιχειρηματολογία υποστηρίζοντας ότι ακόμη κι αν θεωρηθεί ότι οι διατάξεις του κεφαλαίου Θ' του νομοθετικού διατάγματος αυτού έχουν διατηρηθεί σε ισχύ, <<...και πάλι θα πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 90 δεν μπορεί σήμερα να τύχει εφαρμογής, κι αυτό εξαιτίας της άρδην μεταβολής των συνθηκών που επήλθαν τα τελευταία χρόνια στους όρους διεξαγωγής των τραπεζικών συναλλαγών, ως εντελώς δηλ. πια μη προσαρμόσιμο με αυτές>>.³¹

³⁰Όπως ο Κ.Ε.Μπέης βλ. Α.Κοτσίρη,όπ.π., Τιμ.Τόμ.Μπέη,τομ.IV. σελ.2931επ.(2940) και ο Σπ.Ψυχομάνης, βλ.ΔΕΕ5/2002, ΣΕΛ.473ΕΠ(475)

Κι αυτό συμβαίνει διότι η ratio legis της συγκεκριμένης διάταξης υπήρξε το γεγονός ότι, εν έτη 1923, οι αναλήψεις των καταθέσεων του εκάστοτε πελάτη μίας τράπεζας δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν παρά μόνο από το κατάστημα της τράπεζας στο οποίο είχαν πραγματοποιηθεί οι καταθέσεις του, γεγονός απόλυτα δικαιολογημένο δεδομένου ότι δεν υπήρχε δυνατότητα επικοινωνίας ανάμεσα στα υποκαταστήματα των Τραπεζών.

Σήμερα όμως, που οι τράπεζες είναι πλέον οργανωμένες μηχανογραφικά, δικτυωμένες ηλεκτρονικά με συστήματα on line καταχώρησης των κινήσεων των λογαριασμών και διατηρούν μεγάλο αριθμό καταστημάτων σε ολόκληρη τη χώρα, η επικοινωνία μεταξύ όλων των καταστημάτων της τράπεζας αλλά και των τραπεζών μεταξύ τους γίνεται αυτόματα και είναι τόσο εύκολη και άμεση ώστε δεν δικαιολογείται – σύμφωνα με την άποψη αυτή- η διατήρηση της υπό κρίση διάταξης αλλά αντιθέτως <<...δεν μπορεί παρά να γίνει δεκτό, κατά λογική ακολουθία, ότι και η κατάσχεση της κατάθεσης πρέπει να γίνεται στο κεντρικό κατάστημα της τράπεζας...>>^{32,33}

Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγεί και η άποψη του κ.Γ.Νικολόπουλου,³⁴ ο οποίος υποστηρίζει ότι το υπό κρίση κεφάλαιο του ν.δ. του 1923 δεν μπορεί να θεωρηθεί εξαρχής καταργημένο από τη στιγμή που κάτι τέτοιο δεν έχει επιχειρηθεί από το νομοθέτη με μεταγενέστερη ρητή νομοθετική διάταξη. Πλην όμως από τη στιγμή που οι ρυθμίσεις του <<περιάγουν εν μέρει σε αχρησία>> την διάταξη του άρθρου 24 του ν. 2915/2001 <<αφού θέτουν εμπόδια δυσυπέβλητα προς επιδίωξη της αξιώσεως του δανειστή, την οποία ακριβώς το άρθρ.24 ν.2915/2001 επεδίωξε να εξασφαλίσει>>, δηλαδή της αξίωσης για παροχή δικαστικής προστασίας που προβλέπεται από το άρθρο 20 § 1 του Συντάγματος, η συγκεκριμένη διάταξη πρέπει να θεωρηθεί καταργημένη ως αντιβαίνουσα στην ως άνω συνταγματική επιταγή.

³¹Βλ.Π.Μάζης, ΝοΒ 50(2002) σελ.654

³²Ετσι και ο Σ.Ψυχομάνης, ΔΕΕ5/2002, σελ.473επ (475)

³³Βλ.Αν.Γαμαμίδη, όπ.π, σελ.104,υποσ.188

³⁴Βλ.Κ.Κεραμέα/Δ.Κονδύλη/Ν.Νίκα (Γ.Νικολόπουλο), Συμπλήρωμα στην ερμηνεία ΚΠολΔ, 2003, άρθρο 982 αριθμ.3, σελ.113

Η επιχειρηματολογία αυτή συμπληρώθηκε από τον κ. Κ. Ε. Μπέη³⁵ ο οποίος ενστερνίστηκε την άποψη του κ. Π. Μάζη στηρίζοντας την σε διαφορετική συλλογιστική. Αρχικά, ισχυρίστηκε ότι <<Τρίτος, στα χέρια του οποίου συντελείται η κατάσχεση της τραπεζικής κατάθεσης, είναι κατά το πνεύμα του κώδικα πολιτικής δικονομίας, το νομικό πρόσωπο της τράπεζας, και όχι το συγκεκριμένο υποκατάστημα της, στο οποίο διατηρείται ο λογαριασμός κατάθεσης>>³⁶. Για το λόγο αυτό, αρκεί η επίδοση στον νόμιμο εκπρόσωπο της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας ήτοι στην έδρα της και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτή πάσχει ακυρότητας αν δεν πραγματοποιηθεί στο συγκεκριμένο υποκατάστημα στο οποίο ο καθού η εκτέλεση τηρεί λογαριασμό καταθέσεων.

Στη συνέχεια ολοκλήρωσε τη συλλογιστική του με την αναφορά του στο άρθρο 1 § 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου στην ειρηνική απόλαυση της περιουσίας του. Μέρος της περιουσίας του κατασχόντα δανειστή είναι βέβαια και η χρηματική απαίτηση που κατασχέθηκε στα χέρια της τράπεζας, η οποία αρνείται να του την εκπληρώσει, προφασιζόμενη ότι εξακολουθούν να ισχύουν τα άρθρα 87 επ. του διατάγματος.

Αφετέρου, εκφράστηκε η άποψη,³⁷ η οποία και επικράτησε στους κόλπους της θεωρίας, ότι η διάταξη 90 του ν.δ. 1923, παρά την μακρόχρονη αχρησία της, δεν καταργήθηκε ούτε με τον ΕισΝΚΠολΔ ούτε όμως και με το άρθρο 24 του ν. 2915/2001. Το βασικότερο επιχείρημα εκείνων που πρεσβεύουν αυτή την άποψη είναι και πάλι-όπως ήταν φυσικό- το περιεχόμενο της διάταξης 52 αριθ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ και το εξ αντιδιαστολής από αυτή επιχείρημα.

³⁵Βλ. παρατηρήσεις Κ.Ε.Μπέη στην 367/2002 ΜονΠρΘηβ, Δ 2003, σελ.233

³⁶Βλ. παρατηρήσεις Κ.Ε.Μπέη στην 19/2001 ολΑΠ,Δ33 (2002),σελ.136επ. (139)

³⁷Βλ. Π.Γεσίου-Φαλτσή, Δ33,σελ 421επ. (444)

Επιπροσθέτως, όσοι υποστήριξαν την άποψη αυτή αντέκρουσαν το επιχείρημα ότι λόγω της δυνατότητας άμεσης επικοινωνίας μεταξύ των υποκαταστημάτων των τραπεζών και της on-line διενέργειας των τραπεζικών συναλλαγών η επίδοση του κατασχετηρίου μπορεί να γίνεται στην έδρα της τράπεζας ή σε οποιοδήποτε υποκατάστημα της, προβάλλοντας ότι δεν διαθέτουν όλες οι τράπεζες on-line <<πελατοκεντρικό σύστημα>>³⁸ και δεν είναι δυνατόν να τους επιβληθεί σχετική νομική υποχρέωση λόγω της ιδιαίτερα μεγάλης δαπάνης που απαιτείται για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο. Συνεπώς, δεν έχουν όλες οι τράπεζες τη δυνατότητα να ανεύρουν ηλεκτρονικά και μετά βεβαιότητας όλους τους λογαριασμούς καταθέσεων συγκεκριμένου προσώπου σε όλα τα υποκαταστήματα της εκάστοτε τράπεζας, γεγονός που καθιστά απαράδεκτη την άποψη περί ενεργοποίησης της υποχρέωσης της τράπεζας να προβεί στην δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

Πέραν αυτού, όπως εύστοχα παρατηρεί και ο κ. Σ. Τσιαντίνης <<Σε ένα συντεταγμένο Κράτος δικαίουν οι νόμοι κατά κανόνα, ούτε δημιουργούνται, ούτε καταργούνται αυτομάτως δια της μεταβολής των τεχνικών, οικονομικών, κοινωνικών ή άλλων συνθηκών...>> ακόμη κι αν υποτεθεί ότι υφίσταται η δυνατότητα αυτόματης επικοινωνίας μεταξύ των καταστημάτων του συνόλου των τραπεζών.

Τι συμβαίνει στη πράξη.

Αρχικά, επικράτησε μεταξύ των θεωρητικών και υιοθετήθηκε και από την πλειοψηφία των πιστωτικών ιδρυμάτων, η άποψη υπέρ της επιβίωσης της διάταξης 90 του νομοθετικού διατάγματος του 1923. Η πρακτική εφαρμογή της όμως δημιούργησε περαιτέρω ερμηνευτικά ζητήματα με αφετηρία το γεγονός ότι πληθώρα κατασχετηρίων εγγράφων επιδόθηκαν-μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 24 του Ν.2915/2001- όχι στον διευθυντή του καταστήματος ή του υποκαταστήματος όπου τηρείται λογαριασμός καταθέσεων του καθού η εκτέλεση οφειλέτη αλλά στην έδρα της τράπεζας.

³⁸Βλ.Α.Κοτσίρης, όπ.π., Τιμ.Τόμ.Κ.Ε.Μπέη, IV,σελ2931επ. (2940) – Αν.Ταμαμίδη, όπ.π, σελ.113

Το ερώτημα το οποίο γεννήθηκε ήταν αν η επίδοση στην κεντρική διοίκηση του νομικού προσώπου, αντί του υποκαταστήματος στο οποίο τηρείται ο υπό κατάσχεση λογαριασμός, αποτελεί στοιχείο του πραγματικού της κατασχέσεως και κατά συνέπεια τυχόν παράλειψή της καθιστά στην κατάσχεση ανυπόστατη ή αν πρόκειται απλώς για πλημμελή και συνεπώς άκυρη επίδοση.

Τα πιστωτικά ιδρύματα δεν τήρησαν ενιαία στάση ως προς το ζήτημα αυτό. Κάποια από αυτά δέχτηκαν το ανυπόστατο της κατάσχεσης σε περίπτωση που δεν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τα παραπάνω σύννομα η επίδοση στην τράπεζα όπου τηρείται ο κατασχεθείς λογαριασμός καταθέσεων. Συνεπώς, έγινε δεκτό ότι δεν γεννάται, στις περιπτώσεις αυτές, υποχρέωση της τράπεζας να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

Την εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη όμως υιοθέτησε τελικά η μεγάλη μερίδα των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά την οποία η επίδοση του κατασχετηρίου στην κεντρική διοίκηση της Τράπεζας δεν μπορεί να εξομοιωθεί με ανυπαρξία επιδόσεως ώστε να θεωρηθεί αυτή ανυπόστατη καθώς δεν αναγνωρίζεται στα επιμέρους καταστήματα ιδιαίτερη νομική προσωπικότητα. Μια τέτοια παραδοχή άλλωστε <<δεν εναρμονίζεται με το σύστημα του ΚΠολΔ>> και <<θα κατέληγε στο αποτέλεσμα να στερήσει το άρθρο 24 του ν. 2915 από κάθε πρακτικό νόημα, αφού σπάνιες θα ήταν οι περιπτώσεις όπου θα μπορούσε να επιβάλλεται υποστατή κατάσχεση>>. ³⁹

Ορθότερη ως επιεικέστερη φαίνεται η λύση η οποία δέχεται ότι η επίδοση που γίνεται στην έδρα ή σε κάποιο άλλο υποκατάστημα της Τράπεζας είναι άκυρη. Η ακυρότητα όμως αυτή πρέπει να απαγγελθεί από το δικαστήριο, έπειτα από την άσκηση ανακοπής, και υπό την προϋπόθεση ότι θα αποδειχθεί δικονομική βλάβη της Τράπεζας. ⁴⁰ Επομένως, μέχρι να συμβεί αυτό η Τράπεζα δεν απαλλάσσεται από την δικονομική υποχρέωση της να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

³⁹Π.Γεσίου-Φαλτσή, Δ33, σελ. 421 επ(444)

⁴⁰Κ.Χριστοδούλου, Δ 2004, σελ. 856 επ.(866)

Νομολογιακή αντιμετώπιση του θέματος.

Η νομολογία εξαρχής είχε υιοθετήσει την έκδοση της διατήρησης των διατάξεων του κεφαλαίου Θ' του νομοθετικού διατάγματος του 1923 εφόσον αυτά δεν είχαν καταργηθεί ρητά από τα άρθρο 52 § 3 του ΕισΝΚΠολΔ.⁴¹

Σε περίπτωση παράτυπης επίδοσης, το μεγαλύτερο μέρος των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων έκρινε ότι η κατάσχεση πάσχει ακυρότητας η οποία μάλιστα είναι σχετική και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να την επικαλεστεί παρά μόνο το νομικό πρόσωπο της τράπεζας αποδεικνύοντας επιπλέον ότι υπέστη βλάβη από την παραβίαση της διάταξης αυτής.

Οι εφετειακές αποφάσεις όμως που εκδόθηκαν επί του θέματος ανέτρεψαν την μέχρι τότε κρατούσα γνώμη καθώς υποστήριξαν ότι στην κατάσχεση εις χείρας τράπεζας ως τρίτου η επίδοση του κατασχετηρίου στο συγκεκριμένο υποκατάστημα είναι συστατικό στοιχείο της κατασχέσεως και για το λόγο αυτό, τυχόν παράλειψή τήρησης του όρου αυτού συνεπάγεται την ανυπαρξία της κατάσχεσης και όχι απλώς την πλημμέλειά της.

3.4 Η διαδικασία έπειτα από την υποβολή της θετικής δήλωσης εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος (άρθρα 87-89,91 και 93 του ν.δ. του 1923

Το πρόβλημα

Ιδιαίτερα σημαντικό έχει αποδειχθεί στην πράξη, μετά την πρόσφατη νομοθετική παρέμβαση υπέρ του κατασχετού των καταθέσεων, το ζήτημα της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθηθεί προκειμένου ο δανειστής να εισπράξει το ποσό που του οφείλεται και για το οποίο η τράπεζα, εις χείρας της οποίας επιχειρείται η εκτέλεσή, έχει προβεί σε καταφατική δήλωση.

⁴¹Βλ.Αν.Ταμαμίδη όπ.π., σελ.109επ

Το δίλημμα, και την περίπτωση αυτή, έχει ως εξής: Θα τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του ΚΠολΔ και συγκεκριμένα το άρθρο 988 § 1 εδ.α' ΚΠολΔ ή θα υπερισχύσουν οι διατάξεις των άρθρων 87,88 και 89 του ν.δ. της 17^{ης} Ιουλίου του 1923 << περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών>>;

Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή <<Αν ο τρίτος δηλώσει πως η απαίτηση που κατασχέθηκε υπάρχει και είναι επαρκής για να ικανοποιηθούν εκείνος ή εκείνοι που επέβαλαν την κατάσχεση, ο τρίτος οφείλει, αφού περάσουν οκτώ ημέρες από τον ημερομηνία κατάσχεσης κοινοποιήθηκε σε εκείνον κατά του οποίου έγινε η εκτέλεση, αν κατοικεί στην Ελλάδα, και αφού περάσουν τριάντα ημέρες, αν κατοικεί στο εξωτερικό ή είναι άγνωστη η διαμονή του, να καταβάλει στον καθένα από εκείνους που επέβαλαν κατάσχεση το ποσό για το οποίο έγινε η κατάσχεση>>. ⁴²

Επομένως, αν γίνει δεκτό ότι εφαρμοστέα, στην περίπτωση αυτή, είναι τα άρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας η διαδικασία που θα ακολουθεί είναι αρκετά απλή. Σε περίπτωση που η Τράπεζα υποβάλλει καταφατική δήλωση ως προς την υπό κατάσχεση απαίτηση και έπειτα από την πάροδο της οκταήμερης προθεσμίας που τίθεται από την §1 του άρθρου 988, οπότε και γεννάται η υποχρέωση του τρίτου για καταβολή, ⁴³ ο δανειστής που επέβαλε την κατάσχεση στα χέρια της τράπεζας, γίνεται δικαιούχος της απαίτησης, Ειδικότερα, αφού περάσουν οκτώ ημέρες από την κοινοποίηση της κατάσχεσης στον καθού η εκτέλεση οφειλέτη, συντελείται αναγκαστική εκχώρηση της κατασχεθείσας απαίτησης προς τον επισπεύδοντα την κατάσχεση δανειστή και η Τράπεζα υποχρεούται πλέον να καταβάλει σε αυτόν, το ποσό για το οποίο διενεργήθηκε η κατάσχεση. Αν μάλιστα δε συμμορφωθεί με την υποχρέωση της αυτή, ο κατάσχων δανειστής μπορεί να επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση εις βάρος της περιουσίας της, χρησιμοποιώντας ως εκτελεστό τίτλο την θετική δήλωση της.

⁴²Άρθρο 988 § 1 εδ.α ΚΠολΔ

⁴³Π.Γεσίου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Ειδικό Μέρος, 2001, σελ.824

Εάν όμως γίνει δεκτό ότι το κεφάλαιο Θ' του ν.δ. του 1923 εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα εφόσον δεν έχει καταργηθεί ρητά από τον νομοθέτη, η διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί έχει ως εξής. Η Τράπεζα στα χέρια της οποίας επιχειρείται κατάσχεση ως τρίτη έχει δικαίωμα εφόσον προβεί σε καταφατική δήλωση είτε να καταθέσει τα κατασχεθέντα, δικαστικά είτε να αιτηθεί από τον πρόεδρο- σήμερα πλέον από το κατά τόπον αρμόδιο Μονομελές Πρωτοδικείο με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 3 ΕισΝΚΠολΔ)⁴⁴ την άρση της επιβληθείσας κατάσχεσης με ή και δίχως την καταβολή εγγυήσεως. Εάν η κατάσχεση έχει επιβληθεί στην Εθνική Τράπεζα η ως άνω κατάθεση μπορεί να γίνει στην ίδια σε ειδικό λογαριασμό καταθέσεων (άρθρο 87).

Η δικαστική κατάθεση γίνεται επ' ονόματι του δικαιούχου και, εάν αυτός απεβίωσε, επ' ονόματι των κληρονόμων του, χωρίς ρητή κατονομασία τους. Εάν η ειδοποίηση του δικαιούχου για την κατάθεση είναι δυσεπίτευκτη, παραλείπεται με άδεια του προέδρου πρωτοδικών (άρθρο 89)

Στη συνέχεια, η ανάληψη του κατατεθέντος ποσού από τον κατάσχοντα δανειστή γίνεται, κατά το άρθρο 88 του ν.δ. της 17^{ης} Ιουλίου/13^{ης} Αυγούστου του 1923, μόνο με άδεια του Προέδρου.

Περαιτέρω, εάν η τράπεζα έχει προβεί σε καταφατική δήλωση (κατά το 983 ΚΠολΔ) δικαιούται να προσαγάγει τα δικαιολογητικά έγγραφα της δηλώσεως αυτής στο ακροατήριο, κατά την συζήτηση της ανακοπής εναντίον της δηλώσεως, ενώ αντίθετα δεν υποχρεούται να ενισχύσει με όρκο την παραπάνω δήλωση (άρθρο 91).

Τέλος, διευκρινίζεται ότι σε περίπτωση κατασχέσεως του περιεχομένου θυρίδας χρηματοκιβωτίου, η τράπεζα δικαιούται με άδεια του δικαστηρίου, να ανοίξει το χρηματοκιβώτιο και να προβεί σε κατάθεση του περιεχομένου της θυρίδας, σύμφωνα με τα παραπάνω (άρθρο 93).

⁴⁴Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, ΔΕΕ5/2002, σελ. 477

Ειδικά η δημόσια κατάθεση του άρθρου 87.

Σκόπιμο είναι στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι <<δικαστική κατάθεση>>, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 87, δεν υφίσταται πλέον σήμερα ως έννοια στο ισχύον δικονομικό δίκαιο αλλά έχει αντικατασταθεί, σύμφωνα με τη διάταξη 3 § 1 ΕισΝΚΠολΔ, από τη δημόσια κατάθεση η οποία πραγματοποιείται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.⁴⁵

Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς, η δημόσια κατάθεση ως αποσβεστικός λόγος των ενοχών, πρέπει, προκειμένου να είναι έγκυρη, να γίνεται για κάποιον από τους δικαιολογητικούς λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στα άρθρα 427 έως 434 ΑΚ. Οι λόγοι αυτοί είναι η υπερημερία του δανειστή, κωλύματα που αφορούν το πρόσωπο του και η εύλογη αβεβαιότητα ως προς την ταυτότητα του.⁴⁶

Και ναι μεν σύμφωνα με το άρθρο 87 του ν.δ. του 1923, η δημόσια κατάθεση που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο εφαρμογής του επιφέρει την απόσβεση της οφειλής της τράπεζας, πλην όμως είναι φανερό ότι, στην υπό κρίση περίπτωση, δεν συντρέχει κάποιος από τους λόγους που περιλαμβάνονται στα άρθρα 427 έως 434 του Αστικού Κώδικα έτσι ώστε να μπορεί να γίνεται λόγος για έγκυρη δημόσια κατάθεση.

Ως προς το ζήτημα αυτό, καταρχήν υποστηρίχθηκε⁴⁷ ότι το συγκεκριμένο δικαίωμα της τράπεζας να προβεί σε δημόσια κατάθεση της απαίτησης του επισπεύδοντος την κατάσχεση δανειστή- έτσι ώστε να επέλθει η απαλλαγή της από την σχετική ευθύνη – δεν υφίσταται σε κάθε περίπτωση κατάσχεσης στα χέρια τρίτου, αλλά μόνο στις περιπτώσεις που συνάμα συντρέχει και κάποιος από τους λόγους που προβλέπουν τα άρθρα 427 και 434 του Αστικού Κώδικα. Σε κάθε άλλη περίπτωση τυγχάνει εφαρμογής η από τον ΚΠολΔ προβλεπόμενη διαδικασία.

⁴⁵Βλ. σχετικά και Π.Ζαλαχώρη, Δ 2003, σελ.603επ(605),Σπ.Ψυχομάνη,ΔΕΕ 2002, σελ.473επ.(479)

⁴⁶Βλ.αναλυτικά Ι.Καστριώτη, Η Δημόσια Παρακατάθεση ως αποσβεστικός λόγος των ενοχών, σελ.115επ. και127επ.

⁴⁷Π.Ζαλαχώρης, Δ34 (2003),σελ.603επ.(604)

Σύμφωνα με μια διαφορετική άποψη,⁴⁸ δεδομένου ότι δεν συντρέχει κανένας από τους δικαιολογητικούς λόγους που προβλέπονται από τον Αστικό Κώδικα, <<η δημόσια κατάθεση του άρθρου 87 τίθεται εκτός του συστήματος των διατάξεων του Αστικού Κώδικα>> και συνεπώς, καθίσταται αυτοδικαίως άκυρη. Πλην όμως, η ερμηνευτική αυτή παραδοχή θα ήταν ιδιαίτερα ανεπιεικής και για το λόγο αυτό πρέπει, στην υπό κρίση περίπτωση, να γίνει δεκτός ένας ακόμη αποσβεστικός των ενοχών λόγος, η δημόσια κατάθεση που διενεργείται σύμφωνα με το νόμο ήτοι σύμφωνα με το άρθρο 87 του ν.δ. του 1923.

Ένα άλλο ζήτημα που δίχασε τη θεωρία όσον αφορά τη δημόσια κατάθεση του άρθρου 87 είναι το κατά πόσον αυτή αποτελεί υποχρέωση ή δικαίωμα του Πιστωτικού Ιδρύματος στα χέρια του οποίου έχει επιβληθεί κατάσχεση. Υποστηρίχθηκαν και οι δύο απόψεις.⁴⁹

Ορθότερο είναι να δεχτούμε ότι το Πιστωτικό Ίδρυμα που έχει προβεί σε καταφατική δήλωση, δεν αποκτάει ευχέρεια αλλά υποχρέωση να παρακαταθέσει δημόσια το χρηματικό ποσό για το οποίο έχει επιβληθεί η κατάσχεση. Άλλωστε η παραδοχή αυτή εμφανίζεται μάλλον ως μονόδρομος, στην δεδομένη περίπτωση, καθώς η άλλη δυνατότητα που δίνεται στην Τράπεζα, σύμφωνα με το άρθρο 87 του ν.δ. του 1923, είναι να ζητήσει από το δικαστήριο την άρση της κατάσχεσης, πράξη προφανώς αδικαιολόγητη σε περίπτωση που έχει ήδη υποβληθεί θετική δήλωση εκ μέρους της.⁵⁰

Ειδικά η δικαστική άδεια του άρθρου 88.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το χρηματικό ποσό το οποίο έχει κατατεθεί από την Τράπεζα δημόσια μπορεί να αναληφθεί από τον δανειστή που επισπεύδει την κατάσχεση, σύμφωνα με το άρθρο 88 του ν.δ. του 1923, μόνο έπειτα από δικαστική άδεια.

⁴⁸Ι.Καστριώτη, Δ 38(2007),σελ.66επ.(71)

⁴⁹Π.Γεσίου-Φαλτσή, Δ33(2002),σελ.421επ(454),Α.Κοτσίρης,Τιμ.Τομ. IV,σελ.2942,Σπ.Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2002,σελ. 473επ.(478)

⁵⁰Βλ.και Π.Ζαλαχώρη, Δ34 σελ.605

Δεδομένου όμως ότι ο νομοθέτης δε ρυθμίζει περαιτέρω καμία λεπτομέρεια ως προς την διαδικασία που πρέπει να ακολουθεί προκειμένου να χορηγηθεί η άδεια για την ανάληψη του δημόσια κατατεθέντος ποσού εκ μέρους του δικαστηρίου, έχουν ανακύψει στην πράξη κάποια ιδιαίτερα σημαντικά ερωτήματα. Από αυτά θα ξεχωρίσουμε και θα ασχοληθούμε, στη συνέχεια, με τα πλέον σημαντικά.⁵¹

Καταρχήν, το ζήτημα που ανέκυψε ήταν εκείνο της καθ' ύλην αρμοδιότητας καθώς και της εφαρμοστέας διαδικασίας. Στο άρθρο 88 του ν.δ. του 1923 αναφέρεται ότι η ανάληψη των χρημάτων γίνεται μόνο με άδεια του Προέδρου, έπειτα βέβαια από σχετική αίτηση του δικαιούχου. Σύμφωνα με το άρθρο 2§6 του ιδίου ν.δ. ως τέτοιος νοείται ο Πρόεδρος Πρωτοδικών. Από την εισαγωγή όμως του ΚΠολΔ και μετά και σύμφωνα με το άρθρο 3§2 του ΕισΝΚΠολΔ, αρμόδιο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο, το οποίο μάλιστα θα εκδικάσει την υποβληθείσα αίτηση κατά τη διαδικασία των άρθρων 686 επ. του ΚΠολΔ (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων). Και επιβάλλεται η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων λόγω της ανάγκης για άμεση και ταχεία επίλυση του προβλήματος, αν και επί της ουσίας η από το δικαστήριο χορηγούμενη άδεια δεν αποτελεί γνήσιο ασφαλιστικό μέτρο αλλά μια ακόμη περίπτωση μέτρου ρυθμιστικού της αναγκαστικής εκτέλεσης, που λαμβάνονται, κατά κανόνα, κατά τη διαδικασία αυτή.

Πέραν αυτού, ζήτημα γεννήθηκε και όσον αφορά την παθητική νομιμοποίηση στη δίκη επί της αίτησης του άρθρου 88. Κατά ποιου προσώπου δηλαδή πρέπει να στρέφεται η αίτηση του δικαιούχου προς ανάληψη των χρημάτων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ενεργητικά, στη δίκη αυτή, νομιμοποιείται ο δανειστής ο οποίος δικαιούται να του καταβληθεί το κατασχεθέν ποσό και ο οποίος αιτείται την παροχή της σχετικής αδείας. Ως προς το ερώτημα κατά ποιού προσώπου πρέπει να απευθύνεται η σχετική αίτηση όμως, η νομολογία των δικαστηρίων μας εμφανίζεται διχασμένη.

⁵¹Βλ.Ι.Καστριώτη,Δ 38 (2007),σελ. 66επ. (73-76) και Π.Ζαλαχώρη, Δ34 (2003), σελ. 603επ (606-607)

Αφενός, μερίδα της νομολογίας έχει εκφράσει την γνώμη⁵² ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων δεν νομιμοποιείται παθητικά στη δίκη αυτή, καθώς είναι ένα <<απλό όργανο φυλάξεως>> των χρημάτων που έχουν κατατεθεί σε αυτό δίχως εξουσία απόδοσής τους. Αντ' αυτού η αίτηση πρέπει να απευθύνεται και στον καθού η εκτέλεση οφειλέτη, στον οποίο δίνεται με τον τρόπο αυτό η δυνατότητα να προβάλει όσες ενστάσεις δικαιούται να προβάλει στο προχωρημένο αυτό στάδιο της εκτελεστικής διαδικασίας.

Αφετέρου, έχει υποστηριχθεί και η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη ότι η αίτηση του άρθρου 88 του ν.δ. του 1923 πρέπει να απευθύνεται υποχρεωτικά μόνο έναντι του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Ούτε ο καθού η εκτέλεση αλλά ούτε η Τράπεζα εις χείρας της οποίας επιβλήθηκε η κατάσχεση, νομιμοποιείται, σύμφωνα με την άποψη αυτή, παθητικά στην εν λόγω δίκη.

Τέλος, ένα άλλο ερώτημα που έχει τεθεί, ενώπιον των δικαστηρίων, ως προς το συγκεκριμένο άρθρο είναι το κατά πόσον υφίσταται δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων κατά της απόφασης του Πρωτοδικείου περί χορήγησης της άδειας που προβλέπει το άρθρο 88 του ν.δ. του 1923.

Όπως αναφέρθηκε ήδη παραπάνω, η δικαστική αυτή άδεια, ναι μεν εκδίδεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων λόγω της ανάγκης για άμεση διευθέτηση του ζητήματος, δεν αποτελεί όμως παρά ένα ρυθμιστικό της εκτέλεσης μέτρο.⁵³ Μια άποψη δέχεται ότι επιτρέπεται- κατ' εξαίρεση στην περίπτωση αυτή-η άσκηση ένδικων μέσων γιατί με την απόφαση που εκδίδεται <<τέμνεται οριστικώς>> η διαφορά, παρά το γεγονός ότι εφαρμοστέα είναι η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

⁵²Βλ.κατά παραπομπή του Αν.Ταμαμίδη,όπ.π., σελ.127επ.

⁵³Ι.Καστριώτη, Δ 38 (2007) σελ.66επ. (75)

Σύμφωνα με την αντίθετη-και πειστικότερη-άποψη, <<η αναγνώριση της δυνατότητας ασκήσεως ένδικου μέσου κατά της αποφάσεως περί παροχής άδειας αναλήψεως του κατασχεθέντος ποσού έρχεται σε αντίθεση με την ανάγκη ταχείας, απλής, ολιγοδάπανης ολοκληρώσεως της εν γένει διαδικασίας, ώστε να ικανοποιηθεί ο κατάσχων δανειστής>>. ⁵⁴ Επομένως, παρά το γεγονός ότι δεν πρόκειται για το γνήσιο ασφαλιστικό μέτρο η εφαρμογή της συγκεκριμένης διαδικασίας (άρθρα 682 επ.) αφορά το σύνολο των σχετικών διατάξεων συμπεριλαμβανομένου και του άρθρου 699 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο αποκλείεται η άσκηση ένδικων μέσων κατά αποφάσεων που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων. Εξάλλου υπάρχει πάντα η δυνατότητα άσκησης αίτησης ανάκλησης ή μεταρρύθμισης που παρέχεται από τα άρθρα 696 έως 698 ΚΠολ, δυνατότητα που παρέχει δικαστική προστασία σε όποιον θεωρεί ότι θίγεται από την εκδοθείσα απόφαση.

Οι προτεινόμενες λύσεις

Το ερώτημα που γεννάται ουσιαστικά και στην περίπτωση αυτή, είναι το κατά πόσον οι διατάξεις 87 έως και 89 αυτού συνεχίζουν να ισχύουν και μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Με αφετηρία τις ίδιες σκέψεις με εκείνες που αναφέραμε ως προς το άρθρο 90 και με κύριο επιχείρημα το ότι δεν έχουν καταργηθεί ρητά από νεότερη διάταξη νόμου, η γνώμη που επικρατεί μεταξύ των θεωρητικών πρεσβεύει ότι οι παραπάνω ρυθμίσεις, από τη στιγμή που δεν έχει μεσολαβήσει ρητή κατάργησή τους από τον νομοθέτη, παραμένουν δεσμευτικές.

Δε λείπει βέβαια και η αντίθετη άποψη που δέχεται ότι δεν μπορεί να συναχθεί πρόθεση του νομοθέτη για διατήρηση των διατάξεων του ν.δ. 1923 καθώς κάτι τέτοιο θα επέφερε τη συρρίκνωση εφαρμογής και τη διάσπαση του ΚΠολΔ στο θέμα της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου. ⁵⁵

⁵⁴Αν.Ταμαμίδης, όπ.π., σελ.126επ

⁵⁵Π.Μάζης, ΝοΒ 50 (2002), σελ.637επ.(653)

Γεγονός είναι ότι η εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. του 1923 έχει προκαλέσει στην πράξη πληθώρα δυσχερειών σε αντίθεση με την διαδικασία που προβλέπεται από τον ΚΠολΔ η οποία εμφανίζεται απλούστερη, οικονομικότερη, ταχύτερη αλλά και αποτελεσματικότερη.

Περαιτέρω, η τάση που επικρατεί στον διεθνή δικαιοτικό χώρο είναι⁵⁶ η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κατάσχεσης των απαιτήσεων με σκοπό την άμεση ικανοποίηση του δανειστή δίχως την έκδοση δικαστικών αποφάσεων. Προς αυτήν την κατεύθυνση έχει συμμορφωθεί και το νέο σύστημα επιβολής κατάσχεσης που προβλέπεται από τον ΚΠολΔ το οποίο κατήργησε την επικύρωση της κατάσχεσης στα χέρια τρίτου από το δικαστήριο που προέβλεπε η προϊσχύουσα ΠολΔ.

Αξίζει πάντως να αναφερθεί, στο σημείο αυτό, ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν έως σήμερα υιοθετήσει ενιαία στάση απέναντι στο συγκεκριμένο ζήτημα. Κάποια δέχονται την εφαρμογή των άρθρων του νομοθετικού διατάγματος του 1923 και κατά συνέπεια προβαίνουν σε δημόσια κατάθεση του υπό κατάσχεση ποσού στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, γεγονός που γνωστοποιείται στον επισπεύδοντα δανειστή, και κάποια άλλα προχωρούν στην άμεση καταβολή του ποσού στον τελευταίο έπειτα από την πάροδο του οκταημέρου όπως προβλέπεται από το άρθρο 988 ΚΠολΔ.

Νομολογιακή αντιμετώπιση του ζητήματος

Σύμφωνα όμως με την νομολογία των δικαστηρίων μας, στην υπό κρίση περίπτωση, εφαρμοστέα είναι η διαδικασία των άρθρων 87 επ. του ν.δ. του 1923, η ισχύς των οποίων έχει διατηρηθεί με το άρθρο 52 αριθ. 3 του ΕιΝΚΠολΔ, ενώ τα άρθρα του ΚΠολΔ (982 επ.) εφαρμόζονται μόνο συμπληρωματικά και η ισχύς τους είναι άμεση μόνο στις περιπτώσεις όπου υφίστανται κενά, σύμφωνα με τα άρθρα 42 § 3 και 53 § 2 του ν.δ. του 1923.

⁵⁶Αν.Ταμαμίδης, όπ.π., σελ.120

Ειδικότερα, η υπ' αριθ. 938/2004 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, αφού δέχθηκε την εφαρμογή των άρθρων του νομοθετικού διατάγματος του 1923, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο δυνάμει νόμιμου τίτλου δικαιούχος μίας απαίτησης, νομιμοποιείται να ζητήσει από το δικαστήριο την ανάληψη του χρηματικού ποσού που έχει κατασχεθεί στα χέρια ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας ως τρίτης. Σε περίπτωση όμως που ως συνέπεια της κατασχέσεως, η Τράπεζα προέβη στην δημόσια κατάθεση του κατασχεθέντος ποσού στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, <<από και δια της παρακαταθέσεως>> η Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρεία απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη έναντι του δικαιούχου και δεν νομιμοποιείται παθητικά στην δίκη με αντικείμενο την ανάληψη των κατασχεθέντων. Η σχετική αίτηση πρέπει να απευθυνθεί μόνο κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων το οποίο με δικαστική διαταγή θα υποχρεωθεί να αποδώσει τα κατασχεθέντα.

Ως προς την ισχύ του άρθρου 88 του ν.δ. του 1923, η νομολογία και συγκεκριμένα η υπ' αριθ. 367/2001 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θηβών έκρινε ότι <<Η διάταξη του ανωτέρω άρθρου δε θεσπίζει ανεπίτρεπτο εμπόδιο εκτελέσεως τελεσίδικης αποφάσεως και δεν είναι αντίθετη με τις διατάξεις του άρθρου 2§ 3 και του άρθρου 14§ 1 του διεθνούς συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα... σε συνδυασμό με τη διάταξη της §1 του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθόσον δεν αποκλείει την εφαρμογή όλων αυτών των εγγυήσεων που προβλέπει η διάταξη αυτή των αρχών της δίκαιης δίκης, της δημοσιότητας, και ιδίως της λογικής διάρκειας της δίκης και την περιουσιακή διαφάνεια του οφειλέτη, ώστε να μπορεί να είναι εφικτή η αναγκαία πληροφόρηση του δανειστή, με σεβασμό των δικαιωμάτων του οφειλέτη σε ότι αφορά τα προσωπικά δεδομένα>>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Ο θεσμός του τραπεζικού απορρήτου δεν συνιστά πρωτοτυπία του ελληνικού δικαίου αλλά είναι αναγνωρισμένος και στις λοιπές έννομες τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα, πρωτοτυπία αποτελούσε μέχρι πρότινος η σύνδεση στην εγχώρια έννομη τάξη, που είχε καθιερώσει η νομολογία, του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων με το ακατάσχετο αυτών.⁵⁷ Καταρχάς, το τραπεζικό απόρρητο στον λοιπό ευρωπαϊκό χώρο έχει διαμορφωθεί ως περισσότερο σχετικό, υπό την έννοια ότι ο πελάτης της Τράπεζας δύναται να αποδεσμεύσει την τελευταία από την υποχρέωση εχεμύθειας που έχει με σχετική εντολή του και να παρέχει αυτή γενικού περιεχομένου πληροφορίες σε τρίτους ιδιώτες.⁵⁸ Παράλληλα, η καθιέρωση του είναι τόσο εθιμική όσο και νομική, αφού στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών έννομων τάξεων η παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου συνεπάγεται την επιβολή ποινικών κυρώσεων και προστίμων.⁵⁹ Ακόμη, η διάρκεια ισχύος του δεν περιορίζεται μόνο στο χρονικό διάστημα διάρκειας της οικονομικής σχέσεως που συνδέει τον πελάτη με την Τράπεζα, αλλά εκτείνεται τόσο στον προ όσο και στο μετά αυτής χρόνο.⁶⁰

⁵⁷ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση του ν.2915/2001, όπ.π., σελ.836

⁵⁸ Λυκούρης, Το τραπεζικό απόρρητο στις χώρες της ΕΟΚ-Ρυθμίσεις και συγκρίσεις, ΠειρΝ 1986, σελ.362

⁵⁹ Λυκούρης, όπ.π.ΠειρΝ1986, σελ.336-338

⁶⁰ Λυκούρης, όπ.π.ΠειρΝ1986, σελ.340-341

Σημαντικό βήμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο για ενιαία ρύθμιση ως προς το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί η πρόσφατη Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, αφετέρου, για την καταπολέμηση της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών τους συμφερόντων. Το αντικείμενο της συγκεκριμένης Συμφωνίας μεταξύ των προαναφερόμενων μερών είναι η επέκταση της διοικητικής συνδρομής και της δικαστικής συνεργασίας στον ποινικό (ιδίως) τομέα, με σκοπό την καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 2 (άρθρο 1 της Συμφωνίας). Ειδικά το άρθρο 32 της Συμφωνίας καθιερώνει το επιτρεπτό της παροχής τραπεζικών και χρηματοοικονομικών πληροφοριών από το συμβαλλόμενο μέρος προς το αιτούν την αμοιβαία δικαστική συνδρομή, εφόσον όμως πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 31 της Συμφωνίας. Οι πληροφορίες περιλαμβάνουν τόσο τον εντοπισμό τραπεζικών λογαριασμών και το άνοιγμα λογαριασμών σε Τράπεζες εγκατεστημένες στο έδαφος του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση όσο και τον εντοπισμό συναλλαγών και τραπεζικών πράξεων που διενεργούνται μέσω περισσότερων λογαριασμών (άρθρο 31 § 1 της Συμφωνίας). Μάλιστα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του συμβαλλόμενου κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, οφείλουν να μην αποκαλύπτουν στο συγκεκριμένο πελάτη τους ή σε άλλους τρίτους τη διεξαγωγή έρευνας κατόπιν αιτήσεως αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, προκειμένου να μην διακυβευθεί το αποτέλεσμα (άρθρο 31 § 3 της Συμφωνίας). Για το ορισμένο της αιτήσεως παροχής τραπεζικών πληροφοριών απαιτείται:

α)προσδιορισμός των λόγων για τους οποίους οι αιτούμενες πληροφορίες έχουν θεμελιώδη σημασία για τη διεξαγόμενη έρευνα,

β)προσδιορισμός των λόγων βάσει των οποίων πιθανολογείται ότι Τράπεζες εγκατεστημένες στο κράτος μέλος κατέχουν λογαριασμούς του ατόμου για το οποίο διεξάγεται έρευνα,

γ)κοινοποίηση κάθε πληροφορίας σχετική με την εκτέλεση της αιτήσεως (άρθρο 31 § 4 της Συμφωνίας). Τέλος, η σημαντική επισήμανση βρίσκεται στην πέμπτη παράγραφο του άρθρου 31 της Συμφωνίας, κατά την οποία η επίκληση του τραπεζικού απορρήτου από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν συνιστά λόγο μη συνεργασίας ως προς την αίτηση αμοιβαίας

συνδρομής άλλου συμβαλλόμενου μέρους. Η ρύθμιση αυτή μοιάζει αρκετά πρωτοποριακή, ιδίως ως προς τη δέσμευση και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας με το περιβόητο τραπεζικό απόρρητο, που για το χρονικό διάστημα μέχρι τη σύναψη της Συμφωνίας θεωρούνταν άτρωτο.⁶¹

Ως προς την κατάσχεση καταθέσεων εις χείρας Τραπέζης ως τρίτης, αυτή δεν συναντούσε (ούτε συναντάει) απρόσκοπτα εμπόδια, αντίστοιχα με εκείνα που είχαν τεθεί από τη νομολογία της χώρας μας, και θεωρείται ιδιαίτερος αποτελεσματικό μέσο για την τάχιστα και πλήρη ικανοποίηση του δανειστή. Για παράδειγμα, στη Γερμανία(άρθρο 840 Γερμ. ΚΠολΔ),στην περίπτωση κατασχέσεως εις χείρας Τραπέζης ως τρίτης, εκείνη υπέχει υποχρέωση πληροφόρησης και συγκεκριμένα βάσει της γερμανικής ρυθμίσεως είναι θεμελιωμένη, αν υπάρχουν τρίτοι που έχουν δικαιώματα επί της καταθέσεως καθώς και εάν η κατάθεση έχει ήδη κατασχεθεί από άλλους δανειστές.⁶² Σε αντιστοιχία προς το δικό μας δίκαιο, η επιβολή κατασχέσεως επί του υπολοίπου τραπεζικού λογαριασμού εις χείρας Τραπέζης, στο γερμανικό δίκαιο, συνεπάγεται τόσο την απαγόρευση διαθέσεως του εν λόγω υπολοίπου από τον κάθου η εκτέλεση οφειλέτη όσο και την απαγόρευση καταβολής του κατασχεθέντος ποσού από την Τράπεζα στον καταθέτη (άρθρο 829 § 1 Γερμ. ΚΠολΔ).⁶³

Από την άλλη, στο γαλλικό δίκαιο ο Εισαγγελέας υποχρεώνεται να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα, για τον εντοπισμό των Τραπεζών στις οποίες υπάρχουν λογαριασμοί του οφειλέτη, όταν του ζητηθεί από το δικαστικό επιμελητή που κατέχει τον εκτελεστό τίτλο του δανειστή, ενώ η μη απάντηση του πρώτου στην αίτηση του δικαστικού επιμελητή σημαίνει ότι οι ενέργειές του απέβησαν άκαρπες.⁶⁴ Ειδικότερα, η Τράπεζα έχει υποχρέωση, κατ' εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 559 Γαλλ. ΚΠολΔ, να χορηγήσει στο δικαστικό επιμελητή που διενεργεί την κατάσχεση πληροφορίες για το υπόλοιπο του λογαριασμού, τον οποίο αφορά η κατάσχεση, ενώ δεν είναι υποχρεωμένη να χορηγήσει αντίγραφο όλης της κινήσεως του λογαριασμού για χρόνο μάλιστα προγενέστερο της κατασχέσεως.⁶⁵ Όπως και στη Γερμανία, έτσι και στη Γαλλία η επιβολή της κατασχέσεως οδηγεί στο πάγωμα του λογαριασμού και στην απαγόρευση διαθέσεως του κατασχεθέντος ποσού.

⁶¹Βλ.Γεσίου-Φαλτσή, οπ. Δ 2002, σελ.440

⁶²Λυκούρης, οπ. ΠειρN 1986, σελ.346

Υπό το κράτος του αγγλικού δικαίου, η Τράπεζα είναι υποχρεωμένη να συμμορφώνεται με τη σχετική δικαστική διαταγή, που εκδίδεται, για την κατάσχεση του ποσού που αντιστοιχεί στην απαίτηση του δανειστή του οφειλέτη⁶⁶ και μάλιστα η επίδοση προς την πρώτη της δικαστικής διαταγής περί κατασχέσεως θεωρείται αίτημα υποβαλλόμενο από τον ίδιο το δικαιούχο του λογαριασμού. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι η επίδοση της προαναφερόμενης δικαστικής διαταγής στην Τράπεζα επιφέρει κατάσχεση επί πάσης οφειλής αυτής προς τον καθού η εκτέλεση η οφειλέτη, είτε είναι εκκαθαρισμένη κατά το χρόνο επιβολής της κατασχέσεως είτε καθίσταται εκκαθαρισμένη μετά την επιβολή αυτής.

Σε δεινότερη νομική θέση βρίσκεται η Τράπεζα ως Τρίτη στο ολλανδικό δίκαιο, καθώς η άρνηση της για παροχή πληροφοριών σε υποθέσεις κατασχέσεων εις χείρας της μπορεί να οδηγήσει στην καταδίκη της στην πληρωμή του ποσού επί του οποίου αναφέρεται η κατάσχεση (άρθρο 741 Ολλανδ. ΚΠολΔ).⁶⁷ Στην Ιταλία, οι πληροφορίες που υποχρεούται να παράσχει η Τρίτη Τράπεζα περιορίζονται στην ύπαρξη επαρκούς καταθέσεως για την κάλυψη της απαιτήσεως του κατάσχοντος δανειστή και δεν επεκτείνονται σε όλα τα ποσά των καταθέσεων του οφειλέτη.⁶⁸ Ακόμη, σύμφωνα με τη σχετική ρύθμιση του πορτογαλικού δικαίου (άρθρο 861 Πορτ. ΚΠολΔ) το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αιτηθεί από το πιστωτικό ίδρυμα την παροχή πληροφοριών για τους λογαριασμούς του οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση όμως ότι ο επισπεύδων δανειστής προσδιορίζει επακριβώς το λογαριασμό.

⁶³Γεωργόπουλος,ό.π. ΔΕΕΤ 1992,σελ.118

⁶⁴Γεσίου-Φαλτσή,ό.π. Δ 2002, σελ.439

⁶⁵Γεωργόπουλος,ό.π. ΔΕΕΤ.1992, σελ.118-119

⁶⁶Γεσίου-Φαλτσή,ό.π. Δ 2002, σελ.440

⁶⁷Λυκούρης, ό.π.ΠειρN 1986, σελ.347

⁶⁸Γεσίου-Φαλτσή,ό.π. Δ2002, σελ.439

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με την εισαγωγή του άρθρου 24 του ν.2915/2001 ο νομοθέτης πέτυχε την επίλυση του ζητήματος του επιτρεπτού ή μη της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών ως μέσο για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων, που επί πολλά χρόνια απασχόλησε και δίχασε την επιστήμη και τη νομολογία. Σήμερα, όταν επιβάλλεται κατάσχεση χρημάτων ή και κάθε άλλης χρηματικής απαίτησης, εις χείρας Τράπεζας ως τρίτης, αυτή έχει την υποχρέωση να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 του ΚΠολΔ. Δίχως να τίθεται ζήτημα παραβίασης του απορρήτου που την δεσμεύει απέναντι στους πελάτες της καθώς αυτό αίρεται με το άρθρο 24.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν προφανή την ανάγκη συνολικής αντιμετώπισης του ζητήματος του τραπεζικού απορρήτου στη χώρα μας. Επομένως, κυρίως η λήψη μέτρων διαμέσου του χρηματοπιστωτικού τομέα για την “ενίσχυση της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας” δημιουργούν ποικίλα ερωτήματα όχι μόνο από πλευράς παραβίασης ή μη θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων αλλά και από πλευράς, στενότερα, του ρόλου των τραπεζών στη νέα αυτή πραγματικότητα.

Με δεδομένο το γεγονός ότι η υλοποίηση όλων όσων αναφέρθηκαν θα έχει ως βέβαιο αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους των τραπεζικών υπηρεσιών και αυτό σε συνδυασμό με εξελίξεις άλλης τάξεως που αφορούν λ.χ. την προστασία του καταναλωτή και συμπιέζουν το κόστος των παρεχομένων υπηρεσιών προς τα κάτω αναρωτιέται κανείς, νομίζω εύλογα, ποιο θα είναι το μοντέλο μιας σύγχρονης τράπεζας στο μέλλον. Το αποτέλεσμα ίσως είναι ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις θα τυποποιήσουν εντελώς τον τρόπο παροχής των κλασικών τραπεζικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα έτσι να συγκρατηθεί και το κόστος. Κατά τα λοιπά οι “σύγχρονες” τράπεζες θα λειτουργούν, τουλάχιστον στην Ευρώπη, ως γραφεία πληροφοριών, επιφορτισμένα μόνο με το βάρος του επαγγελματικού απορρήτου, συνδεδεμένα προς κεντρικές μονάδες επεξεργασίας στοιχείων και πληροφοριών και με άμεση σύνδεση προς τις αρμόδιες φορολογικές και αστυνομικές αρχές. Το εμπόριο του χρήματος – η κλασική

τραπεζική συναλλαγή – ίσως έτσι ασκηθεί στο μέλλον από φορείς κυρίως επενδυτικούς με πιο ριψοκίνδυνο και εν δυνάμει αποδοτικό τρόπο, χωρίς τις δεσμεύσεις που πηγάζουν από την υποχρέωση προστασίας των καταθέσεων του κοινού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Γεσίου- Φαλτσή**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν.2915/2001, Δ 2002 σελ.421
- **Γεσίου-Φαλτσή Π.**, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, Γενικό Μέρος (1998) και Ειδικό Μέρος (2001)
- **Γεσίου-Φαλτσή Π./Απαλαγάκη Χ./Αρβανιτάκης Π./Σοφιαλίδης Απ.**, Η Πολιτική Δικονομία από τη θεωρία στη πράξη, 1996
- **Γεωργόπουλος**, Η κατάσχεση υπολοίπου τραπεζικού λογαριασμού καταθέσεων, ΔΕΕΤ 1992, σελ.117επ
- **Γεωργιάδης Απ.-Σταθόπουλος Μ.**, Αστικός Κώδικας Κατ' άρθρο ερμηνεία, τόμοι ΙΙ(1979)και ΙV(1982)
- **Ζαλαχώρης Π.**, Η δημόσια παρακατάθεση τραπεζικών καταθέσεων κατασχεμένων εις χείρας τραπεζών ως τρίτων και η δικαστική άδεια για την ανάληψη τους, Δ.2003, 603επ
- **Καστριώτης Ι.**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων – Μια νέα διάσταση μετά τον ν.2915/2001 (άρθρο 24),Δ 38 (2007), σελ.66επ
- **Καστριώτης Ι.**, Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτου, τομ. Ι,1985 και τομ. ΙΙ 1986
- **Καστριώτης Ι.**, Η Δημόσια Παρακατάθεση ως αποσβεστικός λόγος των ενοχών, 1992
- **Καραμέας Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν.**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, τόμοι Ι και ΙΙ, 2000 και Συμπλήρωμα στην Ερμηνεία ΚΠολΔ (μετά τους νόμους2915/2001, 2943/2001, 3034/2002 και 3089/2002),2003
- **Κουτσούκης Δ.**, Το τραπεζικό απόρρητο στο ιδιωτικό δίκαιο, Αθήνα 2004
- **Κουτσούκης Δ.**, Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία), Αθήνα 1998
- **Λυκούρης**, Το τραπεζικό απόρρητο στις χώρες της ΕΟΚ-Ρυθμίσεις και συγκρίσεις, ΠειρΝ 1986, σελ,323επ

- **Μάζης Π.**, Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του Ν. 2915/2001, ΝοΒ 50 (2002), σελ. 637επ
- **Μπρίνιανς Ι.**, Το τραπεζικό απόρρητο εν σχέση με την κατάσχεσιν εις χείρας τρίτου, ΝοΒ 21 (1973) σελ.1051επ
- **Σοφιαλίδη Α.**, Δικονομική ακυρότητα – Η ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων και η θεραπεία της κατά τα άρθρα 159επ. ΚΠολΔ, Θεσσαλονίκη 1991
- **Ταμαμίδης Αν.**, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών-υπό το φώς της νομολογίας μετά το άρθρο 24 του ν.2915/2001, Αθήνα 2005
- **Χριστοδούλου Κ.**, Άυλοι ομολογιακοί τίτλοι, Δ.35 (2004), σελ.856επ.
- **Ψυχομάνης Σπ.**, Η κατάσχεση των καταθέσεων, ΔΕΕ8 (2002), ΣΕΛ.473επ
- **Ψυχομάνης Σπ.**, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητούμενης νομιμότητας, Θεσσαλονίκη 2002
- **Ψυχομάνης Σπ.**, Η διάθεση χρηματικών καταθέσεων σε ασφάλεια απαιτήσεων, ΝοΒ 1990, σελ.581επ
- **Ψυχομάνης Σπ.**, Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Θεσσαλονίκη 2001

Ιστοσελίδες

<http://www.hba.gr/>

<http://www.capital.gr>

<http://www.selpe.gr>

<http://www.tosyntagma.ant-sakkoulaw.gr>

